

OIKEILLE RAITEILLE

- nuorille suunnatun päihdetyön kehittäminen Pieksämäellä

Anne Kasurinen

Opinnäytetyö, Syksy 2009

Diakonia-ammattikorkeakoulu, DIAK Itä

Pieksämäki

Hoitotyön koulutusohjelma

Sairaanhoitaja (AMK)

TIIVISTELMÄ

Kasurinen, Anne. Oikeille Raiteille – nuorille suunnatun päihdetyön kehittäminen Pieksämäellä. Pieksämäki, syksy 2009, 47 s., 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Itä Pieksämäki. Hoitotyön koulutusohjelma. Sairaanhoidtaja (AMK).

Pieksämäellä alkoi helmikuussa 2008 Oikeille Raiteille – nuorten päihdetyön kehittämishanke 2008-2009. Hankkeen projektivastaava otti kouluun yhteyttä ja pyysi yhteistyötä liittyen hankkeen arviointiin. Osuuteni hankkeessa oli arvioida hankkeen tavoitteiden toteutumista.

Hankkeen tavoitteena oli kehittää nuorille suunnattua päihdetyötä nuorille mieleiseksi. Tämän lisäksi tavoitteena oli nuorten kanssa työskentelevien työntekijöiden ammatillisen osaamisen vahvistaminen koulutusten avulla ja terveysneuvontatoiminnan kehittäminen. Tiedonkeruu hankkeen tavoitteiden onnistumisesta suoritettiin haastatteleamalla hankkeen tukiryhmän edustajia. Haastattelun tulokset analysoitiin sisällönanalyysin avulla.

Hankkeen tavoitteet toteutuivat halutulla tavalla. Nuoret on saatu sitoutumaan päihdetyöhön. Tämän lisäksi työskentelyä nuorten parissa on kehitetty verkostoitumisen keinoin. Nuorten parissa työskentelevät työntekijät kokivat koulutukset omaa ammattia tukevin ja he saivat koulutusten kautta päivitystä tietoihinsa päihdeongelmiin liittyen. Myös terveysneuvontatoimintaa kehitettiin niin, että terveysneuvontapiste Vinkin kävijämäärät nousivat hankkeen loppuvaiheen aikana.

Avainsanat: nuorille suunnattu päihdetyö, jalkautuva päihdetyö, verkostoituminen, terveysneuvontatoiminta.

ABSTRACT

Kasurinen, Anne

To Right Tracks – Developing Work among Young Substance Abusers.

47 p., 2 appendices. Language: Finnish. Pieksämäki, Fall 2009.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Nursing. Degree: Bachelor of Nursing.

In February 2008 in Pieksämäki started To Right Tracks – developing project for work among young substance abusers 2008-2009. The Project Manager of the project contacted the school and asked for co-operation evolving the project's evaluation. My part in this project was to evaluate how the project succeeded in its aims.

The aim of the project was to develop work among substance abusers so that young people would like it. Other aims in this project were to strengthen professional expertise by organizing schooling and developing health information activity. Gathering the information of how the project succeeded in its aims happened by interviewing the project's support group's representants. Interview results were analyzed with contents analysis.

The project's aims succeeded the way the project developers wanted. Young people were reached to the work among substance abusers. Also work among substance abusers was developed by networking. Employees who work among young substance abusers thought that the schoolings supported their professions and updated the knowledge about substance abuse. Also the health information activity was developed so that health information place Vinkki's number of visitors rose in the end part of the project.

Keywords: work among young substance abusers, outreach work, networking, health information activity.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	5
2 NUORILLE SUUNNATTU PÄIHDETYÖ.....	7
2.1 Päihdetyö.....	7
2.2 Ehkäisevä päihdetyö ja varhainen puuttuminen.....	8
2.3 Korjaava päihdetyö ja riskiehkäisy.....	9
2.3.1 Motivoiva haastattelu.....	10
2.3.2 Mini-interventio.....	13
2.4 Verkostoituminen.....	15
2.5 Jalkautuva työ.....	16
3 OIKEILLE RAITEILLE – HANKE.....	19
3.1 Projektivastaavan työnkuva.....	20
3.2 Asiakastilanne.....	21
3.3 Ammatillisen osaamisen vahvistaminen.....	22
3.4 Terveysneuvontatoiminta.....	24
4 AINEISTON KERUU JA ANALYSOINTI.....	26
4.1 Teemahaastattelu ja sisällönanalyysi.....	26
4.2 Hankkeen arviointi.....	27
5 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	28
6 POHDINTA.....	34
LÄHTEET.....	37
Liite 1.....	40
Liite 2.....	41

JOHDANTO

Tein opinnäytetyöni nuorille suunnatun päihdetyön kehittämisestä ja arvioinnista Pieksämäellä. Opinnäytetyöhöni liittyen alkoi helmikuussa 2008 Oikeille Raiteille- hanke, jonka asiakasryhmänä ovat 13 - 25-vuotiaat nuoret ja nuoret aikuiset, joilla on päihteisiin liittyvää riskikäyttäytymistä. Hankkeen tarkoituksena on nimenomaan kehittää nuorten parissa tehtävää päihdetyötä.

Palvelujen järjestämisessä ja niiden kehittämisessä tulee ottaa huomioon, että lasten ja nuorten kehityksen tukeminen, mielenterveyden edistäminen sekä häiriöiden ennaltaehkäisy ja hoito muodostavat jakamattoman kokonaisuuden. Lasten ja nuorten kehitys ei noudata palvelujärjestelmän jakoa mielenterveyteen (terveyspalvelut), sosiaaliseen (sosiaalipalvelut) ja opilliseen (koulun oppilashuolto) kehitykseen. Lisäksi palveluissa tulee samanaikaisesti ottaa huomioon muun perheen tarvitsema apu. (Mieli 2009, 34.)

Lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluiden pääpaino tulisi keskittyä perus- ja lähipalveluihin sekä avohoitoon, joita tuetaan erikoispalveluilla. Näin olisi mahdollista lisätä lasten ja nuorten hyvinvointia enemmän kuin järjestettäessä palvelut häiriökeskeisesti. Erikois- ja peruspalvelujen yhteistoimintaa olisi kehittävä lasten ja nuorten kehitysympäristöissä yli sektorirajojen. Esimerkiksi raja kasvatus- ja perheneuvolatoiminnan ja psyykkistä kehitystä tukevan terveydenhuollon välillä tulisi purkaa. Avun hakemisen kynnyksellä tulee pitää matalana esimerkiksi koulupsykologin ja terveydenhoitajan riittävällä läsnäololla ja tuttuudella kouluissa. (Mieli 2009, 34.)

Nuorten parissa tehtävän päihdetyön kehittäminen on ajankohtainen haaste. Pieksämäellä tehtyjen kouluterveyskyselyjen tulosten mukaan nuoret ovat jakautuneet päihteiden käytön osalta kahteen ryhmään. Kokonaisuudessaan päihteiden käyttö nuorten osalta on vähentynyt, mutta osalla nuorista päihteiden käyttö on jo nuoruusvuosina ongelmallista. Nuoret eivät välttämättä kiinnity vastaanottotyyppiseen hoidolliseen työskentelyyn, kuten päihdepoliklinikka, vaan tarvitsevat aktiivista, lähelle tulevaa ja kokonaisvaltaista ammatillista tukea ja apua. (Oikeille Raiteille-hanke, i.a.)

Kehitystarpeena hankkeessa on päihdetyön kehittäminen nuorille mieleiseksi. Tämän vuoksi kehittämisen kohteena on laaja verkosto erilaisia nuorten parissa työtä tekeviä ammattilaisia. Tavoitteena on nykyiseen palvelujärjestelmään kiinnittymättömien nuorten parissa tehtävän päihdetyön organisointi ja toimintamallin kehittäminen Pieksämäellä, nuorten parissa työskentelevien työntekijöiden päihdeongelmien kohtaamiseen liittyvien valmiuksien kehittäminen sekä huumeiden käyttöön liittyvien riskitekijöiden ehkäiseminen. (Oikeille Raiteille-hanke, i.a.)

Suomalaisnuorten ensimmäiset alkoholikokeilut tapahtuvat yleisimmin 13–14 vuoden iässä. Alle 15-vuotiaana alkoholinkäytön aloittaneilla juominen on humalahakuisempaa, ja alle 15-vuotiaana alkoholinkäytön aloittaneilla on alkoholin ongelmakäyttöä myös aikuisiässä kuin myöhemmin aloittaneilla nuorilla. Perusterveydenhuollolla ja kouluilla on hyvin tärkeä tehtävä päihteiden käytön varhaisessa tunnistamisessa. (Lepistö, von der Pahlen & Marttunen 2007, 8.)

Vuoden 2007 kouluterveyskyselyn mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokkalaisista 18 % joi itsensä vähintään kerran kuukaudessa tosi humalaan. Lukion 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijoista vastaavasti itsensä joivat tosi humalaan vähintään kerran kuukaudessa 28 %. Huumeita oli ainakin kerran kokeillut 6 % peruskoululaisista ja lukiolaisista 10 %. (Stakes 2007, 4-9.)

2 NUORILLE SUUNNATTU PÄIHDETYÖ

Päihdehuollon tavoitteisiin kuuluvat päihteiden ongelmakäytön ennaltaehkäisy ja vähentäminen. Päihdehuollon tavoitteeksi voidaan katsoa myös kuuluvaksi päihteiden ongelmakäytöstä aiheutuvien sosiaalisten ja terveydellisten haittojen ehkäisy ja vähentäminen sekä päihteiden ongelmakäyttäjän ja hänen läheistensä toimintakyvyn ja turvallisuuden edistäminen. Kuntien tulee huolehtia siitä, että päihdehuolto järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaiseksi kuin kunnassa esiintyvä tarve vaatii. Päihdehuollon palvelujen ja toimenpiteiden järjestäminen ja kehittäminen kuuluvat sosiaalihuollon osalta sosiaalilautakunnalle ja terveydenhuollon osalta terveyslautakunnalle. (Päihdehuoltolaki 17.1.1986/41, 1-3§.)

Sosiaalilautakunnan ja kunnan muiden viranomaisten tulee ehkäistä alkoholin ja muiden päihteiden ongelmakäyttöä yleisesti lisäävien olosuhteiden ja elämäntapojen syntymistä. Sosiaalilautakunnan ja terveyslautakunnan on seurattava päihteiden ongelmakäyttöä kunnassa sekä välitettävä tietoa ongelmakäytön syntyyn, ehkäisyyn ja hoidettavuuteen liittyvistä tekijöistä sekä annettava asiantuntija-apua muille viranomaisille samoin kuin kunnan asukkaille ja kunnassa toimiville yhteisöille. Päihdehuollon palveluja tulee järjestää yleisiä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja kehittämällä sekä antamalla erityisesti päihdehuoltoon tarkoitettuja palveluja. Palvelut on järjestettävä ensisijaisesti avoimuuden toimenpitein siten, että ne ovat helposti tavoitettavia, joustavia ja monipuolisia. (Päihdehuoltolaki 17.1.1986/41, 5-6§.)

2.1 Päihdetyö

Päihdetyö on moniulotteinen hoitotyön osa-alue. Se voidaan jakaa terveyttä edistävään, ehkäisevään ja korjaavaan päihdetyöhön. Päihdetyötä toteutetaan monissa erilaisissa toimintaympäristöissä, esim. terveyskeskusten avopalveluyksiköissä, kotihoidossa sekä psykiatrisissa ja päihdehuollon erilaisissa palveluyksiköissä. Päihdeongelmat ovat nykypäivänä niin yleisiä, että päihdetyön asiakkaiden ikä ulottuu vastasyntyneistä vanhuusikäisiin. (Havio, Inkinen & Partanen (toim.) 2008, 9.)

Nuorten päihdehoitotyössä painopiste on pääasiassa ehkäisevässä ja varhaisvaiheen päihdetyössä. Nuorten päihdehoitotyötä ohjaavat yksilöllisyys, omatoimisuus, jatkuvuus, terveys- ja voimavarakeskeisyys, turvallisuus sekä perhe- ja verkostokeskeisyys. Nuorten kohdalla hoitotyössä on erittäin tärkeää antaa nuorelle kokemus siitä, että hänestä pidetään huolta, häneen luotetaan ja hänestä välitetään. (Savolainen 2008, 168.)

2.2 Ehkäisevä päihdetyö ja varhainen puuttuminen

Nuorten terveyttä edistävässä päihdetyössä on tärkeää lähestyä jokaisen nuoren tilannetta elämänkulun näkökulmista eikä yksittäisinä, toisistaan irrallisina tapahtumina. Tärkeää on myös ottaa nuoren terveyden edistämiseen mukaan nuoren perhe ja lähiyhteisö laajemman lähestymistavan saamiseksi. Parhaiten nuoren tukeminen tapahtuu heille ominaisissa ympäristöissä, kuten kouluissa, harrastus- ja kaveripiireissä. Nuorten ehkäisevän päihdetyön kannalta merkittävässä asemassa koulussa ovat kouluterveydenhoitajat ja opettajat, sillä koulu toimii monta vuotta nuorten opiskeluympäristönä ja merkittävien sosiaalisten suhteiden paikkana. (Savolainen 2008, 168-169.)

Ehkäisevää päihdetyötä ei tulisi nähdä vain tiedotuksena ja valistuksena, vaan paljon laajemmin hyvinvointia ja terveyttä edistävien toiminta- ja elinympäristöjen luomisena. Ehkäisevään päihdetyöhön sisältyvät yleiseen ehkäisyyn liittyvät tavoitteet. Ehkäisevän päihdetyön toimintasisällöt ovat hyvin lähellä yleistä terveyden edistämistä. Sen sijaan ehkäisevään päihdetyöhön sisältyvä riskiehkäisy edellyttää jo päihdetyön erityisosaimista. Ehkäisevä päihdetyö on esimerkki hoitotyön alueesta, jolla terveyden edistämisen näkökulma perustuu lakiin: sitä säätelevät sekä raittiustyölaki ja -asetus että päihdehuoltolaki, jonka tavoitteena on ehkäistä ja vähentää päihteiden ongelmakäyttöä sekä päihteiden ongelmakäyttöön liittyviä sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja. (Stakes Tukiaineisto 2007, 10.)

Ehkäisevän päihdetyön tavoitteena on vähentää päihteiden kysyntää, saatavuutta sekä tarjontaa keinoinaan mm. päihdeettömien elintapojen edistäminen, päihdehaittojen ehkäisy sekä päihteisiin liittyvien ilmiöiden ymmärrys. Ehkäisevän päihdetyön keinoin vaikutetaan päihteitä koskeviin tietoihin, asenteisiin ja oikeuksiin, päihdehaitoilta suo-

jaaviin tekijöihin ja riskitekijöihin sekä päihteiden käyttöön ja käyttötapoihin. Ehkäisevää päihdetyötä tehdään muun muassa sosiaalitoimessa (päihdetiedotus, vanhemmuuden tukeminen, varhainen puuttuminen), terveystoimessa (työterveyshuollossa ja polikliinisessa työssä tiedotuksen ja mini-intervention keinoin), opetustoimessa (koulujen hyvinvointiohjelmat, päihdekasvatus ja varhainen puuttuminen) sekä nuoriso- ja vapaa-aikatoimessa (nuorten kasvun ja osallisuuden tukeminen, päihteettömät nuorisotilat ja tapahtumat, varhainen puuttuminen). (Stakes Tukiaineisto 2007, 10.)

2.3 Korjaava päihdetyö ja riskiehkäisy

Päihdepalveluja pitää päihdehuoltolain mukaan järjestää kunnassa esiintyvän tarpeen mukaisesti sekä sosiaali- ja terveydenhuollon yleisissä palveluissa että päihdehuollon erityispalveluina. Yleiset palvelut (esimerkiksi perusterveydenhuolto, lastensuojeluun, työhön, toimeentuloon, asumiseen ja syrjäytymiseen liittyvät sosiaalipalvelut, mielen-terveyspalvelu ja äitiysneuvola) ovat tärkeitä päihdeongelmien hoidossa lähipalveluina ja siellä tarvitaan riittävää osaamista muun muassa varhaisvaiheen päihdetyöhön. (Stakes Tukiaineisto 2007, 12.)

Sosiaali- ja terveydenhuollon yleisten palveluiden lähipalveluja päihdetyössä ovat esimerkiksi päihdeongelmien tunnistaminen, akuuttien palvelujen tarjoaminen (esimerkiksi alkoholikatkaisuhoido), päihdehuollon erityispalveluiden tarpeen arviointi, motivointi ja päihdehoitoon ohjaus sekä pitkäaikaiseen jatkohoitoon ja päihdekuntoutukseen osallistuminen. Akuutteja palveluja on tarjottava myös päihtyneille. Yleensä päihdehuollon erityispalveluiden kanssa yhteistyössä tuotettavia lähipalveluja ovat matalakynnyksiset, päihteiden käytön haittojen vähentämiseen tähtäävät palvelut ja huono-osaisuuteen liittyvät tukipalvelut kuten asumispalvelut sekä huumeiden käyttäjien terveysneuvonta ja pistosvälineiden vaihto. (Stakes Tukiaineisto 2007, 12.)

Päihdehuollon erityispalveluja järjestetään esimerkiksi avopalveluina A-klinikoilla ja nuorisoasemilla sekä laitospalveluina katkaisuhoido- ja kuntoutusyksiköissä. Päihdehuollon erityispalvelujen tehtävinä ovat esimerkiksi asiakkaan päihdeongelman ja hoidontarpeen arviointi, terapeuttinen avohoito, katkaisuhoido ja kuntoutus, jälkikuntoutus

ja päivätoiminta. Laitosmuotoista, muutamista päivistä useampaan viikkoon kestävää katkaisuhoidtoa järjestetään päihdehuollon katkaisuhoidtoyksiköissä vain, mikäli laitoskatkaisuhoidtoa ei voida toteuttaa perusterveydenhuollossa. Pidemmät laitospalveluja vaativat kuntoutusjaksot toteutetaan kuntoutusyksiköissä. Päihdehuollon erityispalvelut tuottavat vaativampaa katkaisuhoidtoa ja kuntouttavaa hoitoa muun muassa päihteiden sekakäyttäjille, moniongelmaisille päihteiden käyttäjille, huumeiden käyttäjille ja kaksoisdiagnoosiasiakkaille. (Stakes Tukiaineisto 2007, 12.)

Riskiryhmiin kohdistuvassa ehkäisevässä päihdetyössä koetetaan vaikuttaa sellaiseen päihteidenkäyttöön, joka on suurkulutusta, riskikäyttöä tai jonka seurauksena käyttäjällä on jo varhaisia päihdehaittoja. Riippuvuus ei kuitenkaan ole vielä kehittynyt ja päihteidenkäyttäjällä on yhä voimavaroja pyrkiä eroon elämäntilannettaan huonontavasta kierteestä. Tässä tapauksessa auttaminen on luonteeltaan neuvontaa ja itsehoidon tukemista. Silloin tällöin asian esille ottaminen vain kerran voi riittää, ja usein päihteidenkäyttäjä muuttaa käytäntöään ilman ammattiauttajan apua. Jokin tieto tai ympäristöstä tai hoitajalta saatu palaute saattaa vaikuttaa niin, että päihteidenkäyttöä halutaan muuttaa pienemmän haittariskin tasolle. Myös henkilön oma tai lähipiirin huolestuminen päihteidenkäytöstä ja joidenkin haittojen kokeminen saattavat toimia subjektiivisina osoittimina neuvonnan ja tuen tarpeesta. Riskiehkäisyn toimintamenetelmiä ovat mm. mini-interventio, syrjäytymisen ehkäisy (varsinkin nuorten kohdalla), tiedon antaminen sekä huumausaineiden haittojen vähentäminen. (Havio, ym. (toim.) 2008, 119-125.)

2.3.1 Motivoiva haastattelu

Yksi lähestymistapa potilaan päihdeongelmaan korjaavassa päihdetyössä, jonka on useissa tutkimuksissa todettu virittävän ja edistävän muutosta, on niin kutsuttu motivoiva haastattelu. Motivoivaa haastattelua on luonnehdittu asiakaskeskeiseksi ja direktiiviseksi menetelmäksi, jolla lisätään asiakkaan sisäistä muutosmotivaatiota tutkimalla ja selvittämällä muutokseen liittyvää kaksijakoisuutta. Toisin sanoen menetelmän tavoitteena on auttaa ihmistä ratkaisemaan sellaisia motiiviin liittyviä ristiriitoja, jotka ehkäisevät myönteisiä käyttäytymismuutoksia. (Koski-Jännes 2008, 42.)

Motivoiva haastattelu herättää herkästi mielikuvan yhdestä haastattelukerrasta, jossa käytetään joitakin tiettyjä tekniikoita, jonka seurauksena haastateltava henkilö motivoituu. Tämäkin on mahdollista, mutta motivoiva haastattelu on ja edellyttää paljon enemmän. Se on keino olla vuorovaikutuksessa, jossa tärkeintä on haastateltavaa arvostava ja kunnioittava asenne. Työntekijä pyrkii pääsemään perille asiakkaan omista tavoitteista, ydinarvoista ja tavoitelluista muutoksen merkityksistä. Motivaatio ei ole motivoitavan persoonallinen ominaisuus tai vakiintunut olotila, jota joko on tai ei ole, vaan se syntyy henkilöiden välisessä vuorovaikutuksessa. Motivaatiota voidaan herättää, kasvattaa, rakentaa ja vahvistaa – tai vastavuoroisesti tuhota. (Päihdelinkki 2006b.)

Työntekijä käyttää erilaisia strategioita ja avaintaitoja tukeakseen asiakasta, joka etenee muutosvaiheesta toiseen ratkaistakseen pysyvästi sisäisen ristiriitansa. Kaksijakoisuutta tutkitaan punnitsemalla nykyisen toiminnan ja muutoksen jälkeisen toiminnan hyötyjä ja haittoja. Muutos ei useinkaan onnistu kerrasta, vaan muutosyrityksiä tarvitaan yleensä useita. Myös taka-askeleet ovat tyypillisiä. (Päihdelinkki 2006b.)

Muutoksen vaihemalli sisältää osavaiheita, kuten esiharkinta-, harkinta-, päätös-, toiminta- ja vakiinnuttamisvaiheen, mutta myös retkahdukset. Retkahduksia ehkäistään ennakoimalla riskitilanteita ja tarkastelemalla niitä oppimistilanteina. Ympäristö tulee ottaa työskentelyssä huomioon. Erityisesti huomiota tulee kiinnittää asiakkaalle tärkeisiin ihmisiin, niin sanottuihin merkittäviin toisiin. Muutoksen vakiinnuttaminen vaatii aikansa eli maltti on valttia motivointityössä. Tavoitteisiin pääsemiseksi käytetään erilaisia keinoja, joita arvioidaan muutoksen eri vaiheissa. (Päihdelinkki 2006b.)

Yhteistyö päihdetyöntekijän ja asiakkaan välillä edellyttää molempien osapuolten tasa-arvoisuutta ja vastavuoroisuutta. Päihdetyöntekijä ei siis saa olla sen enempää oppimestari, asiantuntija, pelkkä kuuntelija kuin ratkaisuautomaattikaan. Päihdetyöntekijä on enemmänkin yhteistyökumppani, jonka tehtävänä on ylläpitää hienovaraisesti asiakkaan keskittyminen käsiteltävässä asiassa. Tässä mielessä haastattelijan rooli on samalla ohjaava ja asiakaskeskeinen. Yhteistyösuhdetta edistävät lisäksi haastattelijan ystävällinen, kiinnostunut ja arvostava suhde asiakkaaseen. (Koski-Jännes 2008, 45.)

Motivoivan haastattelun henkeä kuvastaa keskeisellä tavalla näkemys siitä, että muutosvalmiuden edellytykset ovat ihmisessä itsessään. Niitä ei tulisi hakea ulkopuolelta, vaan ne pitää ikään kuin kaivaa esiin asiakkaasta itsestään. Tämä johtuu riippuvaisen käyttäytymisen kaksijakoisuudesta. Siinä vaiheessa, kun riippuvuusongelma on jo syntynyt, asianomainen on usein enemmän tai vähemmän tietoinen myös tarpeesta saada asia hallintaan. (Koski-Jännes 2008, 45-46.)

Motivoivaan haastatteluun liittyy neljä periaatetta, joita ovat empatian ilmaiseminen, ongelmakäyttäytymisen ja asiakkaan henkilökohtaisten arvojen välisen konfliktin voimistaminen ja suuntaaminen kohti muutosta, väittelyn välttäminen sekä asiakkaan pysyvyyden tunteen vahvistaminen. Vuorovaikutuksen onnistumista ajatellen on tärkeää, että haastattelija on tosissaan empaattinen eli kuuntelee asiakasta, ymmärtää hänen perspektiiviään sekä eläytyy hänen tunteisiinsa ja tilanteeseensa. Tämä tarkoittaa myös sitä, että haastattelija ei kritisoi, arvostele tai syytä asiakasta, vaikka ei hyväksyisikään asiakkaan tekoja. (Koski-Jännes 2008, 46.)

Ongelmakäyttäytymiseen liittyvää kaksijakoisuutta ilmentää se, että ihminen toisaalta haluaa lopettaa haitallisen toiminnan ja toisaalta taas jatkaa sitä. Kaksijakoisuus esiintyy muutosprosessin eri vaiheissa eri tavoin, esim. esiharkintavaiheessa alkoholin suurkuluttaja saattaa väittää ettei hänen juomisessaan ole mitään huolestuttavaa, ja harkintavaiheessa puolestaan hän saattaa uskoa juomisen lopettamisen parantavan hänen kuntoaan. (Koski-Jännes 2008, 46-47.)

Nämä ristiriidat tuottavat epätasapainoa ja päätösten horjuvuutta sekä yrityksiä torjua muospaineita, perustella ja puolustella riippuvuuskäyttäytymistä tai peitellä sitä muiden arvostelulta. Jos tavoitellaan toipumista, nämä eri suuntiin vetävät tekijät on otettava esille ja näiden vaihtoehtojen merkitystä ja painoarvoa on syytä selvittää asiakkaan kanssa. Toimiva tapa hyödyntää ongelman kaksijakoisuutta muutosvoimana on keskustelu siitä, miten haastateltavan riippuvainen käyttäytyminen sopii hänen tärkeimpiin elämänarvoihinsa. Suuntaamalla asiakkaan huomio vallitsevan ja toivotun tilanteen väliseen ristiriitaan pyritään tukemaan päätöksentekoa tai auttamaan siinä pysymisessä. Keskeisten näkökohtien ollessa esillä, yleisimmin ratkaisun tekeminen suuntaan tai toiseen helpottuu. (Koski-Jännes 2008, 47.)

Väittelyn välttäminen on yksi avainperiaatteista motivoivassa haastattelussa. Oikeanlainen suhtautuminen joutuu koetukselle etenkin tilanteissa, joissa asiakas asettuu vastaan hankaan tai osoittaa vihamielisyyttä. Näissä tilanteissa on tärkeää, ettei päihdetyöntekijä provosoidu vastaamaan kovaan kovalla. Myöskään tosiasioiden latelu ei auta työntekijän pyrkiessä murtamaan asiakkaan vastustusta. Vastustukseen voi reagoida usealla tavalla, esim. asiakkaan sanomaa tai tunnetilaa heijastavalla kommentilla. (Koski-Jännes 2008, 47.)

Riippuvuusongelmien yhtenä tunnusmerkkinä pidetään yleisesti sitä, että niihin liittyvän käyttäytymisen hallinta on heikentynyt. Niistä on myös yrityksistä huolimatta vaikea päästä eroon. Tästä syystä on tärkeää, että päihdetyöntekijä vahvistaa asiakkaan pystyvyyden tunnetta. Motivoivan haastattelun hengen ja periaatteiden toteuttaminen edellyttää tietynlaisia vuorovaikutuksen perustaitoja, joita ovat vahvistaminen, avoimet kysymykset, heijastava kuuntelu ja tiivistäminen. (Koski-Jännes 2008, 49-50.)

2.3.2 Mini-interventio

Mini-interventiolla tarkoitetaan alkoholinkäytön puheeksiottoa ja riskikulutuksen tunnistamista sekä neuvontaa alkoholinkäytön vähentämiseksi. Mini-interventio on tutkimusten mukaan tehokas ja edullinen tapa ehkäistä alkoholihaittoja sekä vähentää alkoholihaittoja ennen riippuvuuden kehittymistä. (Työterveyslaitos 2009.)

Hoito sisältää alkoholin kulutuksen kartoittamisen, neuvonnan ja ehkä muutaman seurantakäynnin. Käynnit ovat usein lyhyitä, normaalin terveyskeskuskäynnin mittaisia. Alkoholin suurkulutus tai liikkakäyttö on yleinen ongelma, lääkärin vastaanotolla käyvästä aikuisista naisista keskimäärin jopa joka kymmenes sekä miehistä joka viides on suurkuluttaja. Ongelman yleisyyden vuoksi ja koska siihen voi liittyä monenlaisia oireita, on suositeltavaa, että terveydenhuollossa kaikilta potilailta kysytään alkoholin käyttöä hoitosuhteen jossain vaiheessa. (Päihdelinkki 2006a.)

Kysymistä suositellaan myös erilaisten terveystarkastusten yhteydessä, koska ne tarjoavat hyvän tilaisuuden ennaltaehkäistä alkoholin mahdollisesti myöhemmin aiheuttamia haittoja. Erityisesti potilaan valittaessa sellaista oiretta, jonka syynä on usein alkoholin runsas kulutus, kuten masentuneisuutta, unettomuutta, sukupuolielämän häiriöitä, kohonnutta verenpainetta, sydämen rytmihäiriöitä, epämääräisiä vatsavaivoja sekä muisti-, tasapaino- ja raajojen tuntohäiriöitä, tai kysymyksessä on tapaturma tai toistuvat sairaslomapyynnöt, alkoholin käytön kartoittaminen on suositeltavaa. Haastattelun lisäksi voidaan asiakasta pyytää täyttämään esimerkiksi AUDIT-kysely. Joissakin tapauksissa verikokeiden ottaminen on suotavaa. (Päihdelinkki 2006a.)

Tavallisia kysymyksiä ovat käytön tiheys ja tavallisesti juotu juomamäärä ja -laatu. Lisäksi humalajuomista kysytään. Tärkeää on, että asiakas on rehellinen ja pyrkii tarkasti muistelemaan alkoholin todellista kulutusta. Näin on mahdollista säästyä hankalilta tutkimuksilta vastaanotolle alkujaan tuoneiden oireiden selvittämisessä. Mikäli humalajuominen toistuu joka viikonloppu (yli 5 annosta naisille ja yli 7 annosta miehille, kun yksi annos on esimerkiksi 0.33 l keskiolutta) tai naisen vakituinen päivittäiskäyttö on yli 2 annosta ja miehen yli 3 annosta, mini-interventiohoito on suositeltavaa. Näin tulisi tehdä myös, jos AUDIT-kyselyssä pisteitä on miehellä kahdeksan tai enemmän ja naisella kuusi tai enemmän. (Päihdelinkki 2006a.)

Tämän jälkeen lääkäri tai hoitaja kertoo runsaan kulutuksen merkityksestä potilaan omalle terveydelle suhteessa koettuihin oireisiin. Tämän lisäksi kerrotaan vähentämisen hyödyistä ja erilaisista päihteiden käytön vähentämiskeinoista. Usein annetaan myös kirjallisia ohjeita. Asiakkaan on itse päätettävä, millaisen tavoitteen hän haluaa itselleen asettaa. Asiakkaan oma halu muutokseen tulee huomioida ja sitä tai sen puutetta myös tulee kunnioittaa. Asiakkaan ratkaisujen tai toiminnan moralisointi ei kuulu mini-interventiohoitoon. (Päihdelinkki 2006a.)

Lyhytneuvonnan eli mini-intervention sisällöstä kertoo parhaiten lyhenne RAAMIT eli rohkeus, alkoholitietous, apu, myötätunto, itsemääräämisvastuu ja toimintaohjeet. Rohkeudella tarkoitetaan tässä yhteydessä potilaaseen valettavaa rohkeutta ja uskoa onnistumiseen. Alkoholitietoudella puolestaan tarkoitetaan potilaalle annettavaa palautetta ja tietoa alkoholioasioista suhteutettuna potilaan vaivoihin ja löydöksiin. Apu eli avustetaan

päätöksessä vähentää tai lopettaa juominen. Myötätunto, jolla tarkoitetaan tässä yhteydessä työntekijän lämmintä, refleктоivaa, empaattista ja ymmärtävää suhtautumista potilaan ongelmaan. Itsemääräämismvastuulla tässä yhteydessä tarkoitetaan sitä, että potilaan on itse päätettävä vähentää juomista. Toimintaohjeilla tarkoitetaan niitä vaihtoehtoisia strategioita, joiden avulla potilas voi vähentää juomista. (Käypähoito 2005.)

2.4 Verkostoituminen

Päihdeongelmat ovat tyypillinen monien eri viranomaisten työskä sivuava ongelmarypäs, oli kyse sitten ongelmien ehkäisystä tai hoidosta. Päihdetyössä avainasemassa olevia tahoja ovat päihdehuolto, raittiustoimi, lastensuojelu ja muu sosiaali- ja terveydenhuolto, opetustoimi, nuorisotoimi, poliisi sekä työvoimaviranomaiset. Päihdeongelmat ovat niin moniulotteisia, että niiden ehkäisyä ja hoitamista voidaan pitää poikkihallinnollisina tehtävinä. Yhdellä osapuolella ei yksinään ole käytettävissä riittäviä voimavaroja ja tietoja asioiden hoitamiseksi. Tästä johtuen korjaava, ennaltaehkäisevä ja oma-toimista selviytymistä tukeva päihdetyö tulisi tehdä moniammatillisena viranomaisten verkostotyönä. Yksilö asiakkaana lähipiireineen on lisäksi tämän verkoston osa. Verkostotyössä kyetään kohdistamaan riittävästi voimavaroja asiakkaan hyödyksi. (Parkkari, Soikkeli & Siira 2001, 9.)

Laadukas päihdetyö on monialaista verkostotyötä. Eri työntekijöillä voi olla erilaisia intressejä, resursseja ja vaikutusmahdollisuuksia. Yhteistyöllä voidaan yleensä saavuttaa parempia tuloksia kuin yksin, toisten kanssa kilpailemalla tai toisistaan tietämättä. Työntekijöiden keskinäinen verkostoituminen voi olla joko löyhää yhteistyötä, kiinteämpää keskinäistä kumppanuutta tai läheistä, organisaatorajat ylittävää monitoimijuutta. On hyvin tärkeää tietää muiden työntekijöiden työstä, välttää päällekkäisyyttä sekä vaihtaa avoimesti tietoja ja näkemyksiä. (Stakes neuvoa-antavat i.a.)

Palveluohjauksen tavoitteena on identifioida asiakkaan yksilölliset tarpeet ja järjestää hänelle palveluja ja tukea. Kun päihdeasiakas on alaikäinen, asiakkaana voi olla myös koko perhe. Palveluohjaus tukee sekä auttaa perhettä saamaan tarvittavan tuen, sosiaaliturvan ja palvelut vaikeassa elämäntilanteessa. Samalla ehkäistään nuorten ja heidän

perheidensä syrjäytymistä sekä ongelmien syntymistä ja kasautumista. Oikeat palvelut oikeaan aikaan säästävät lisäksi aikaa, voimavaroja ja rahaa. Verkosto- ja moniammatillisessa yhteistyössä palveluohjaus edistää tiedonkulkua ja helpottaa yhteistyötä. Työnjako ja toimenkuvat selkiytyvät, ja päällekkäinen työ perheen kanssa vähenee. Palveluohjaus edistää työn kokonaisuuden hallintaa ja palveluiden koordinoitua. (Sinisalo 2007.)

2.5 Jalkautuva työ

Päihdekeskeisestä näkökulmasta jalkautuva työ on lähinnä ehkäisevää päihdetyötä; ehkäisyteoreettisesti sen painopiste on selkeästi ennaltaehkäisyyn ja varhaisen puuttumisen tasoilla, mutta sen voidaan ajatella olevan myös jossain määrin korjaavaa työtä. Päihdekeskeisyys ei ole jalkautuvassa työssä erikseen korostettava tekijä, vaan se muodostaa yhden aihepiirin kentällä kohdattavassa nuorten elämismaailmassa. (Asiantuntijaverkko i.a.)

Jalkautuva työ on peruseriaanteiltaan hieman erilainen verrattuna muihin nuorisotyön menetelmiin. Jalkautuvassa työmuodossa nuorten ei oleteta hakeutuvan nuorisotyön tai muun palvelun piiriin, vaan työntekijät menevät sinne missä nuoret ovat, työntekijöiden ollessa aktiivisina osapuolina kontaktin luomisessa. Jalkautuvaa työtä tehdään kaduilla, erilaisissa nuorten kokoontumispaikoissa ja julkisissa tiloissa, mutta sitä voidaan tehdä myös esimerkiksi kouluilla yhteistyössä niiden henkilökunnan kanssa. (Asiantuntijaverkko, i.a.)

Jalkautuvan työn avaintehtävä on olla läsnä nuorten keskuudessa ja tarjota sitä kautta mahdollisuus ammatilliseen, turvalliseen ja luottamukselliseen aikuiskontaktiin. Työ on aktiivista kontaktin ottamista, juttelemista ja olemista nuorten kanssa, ei nuorten valvomista tai sammuneiden etsimistä. Jalkautuvassa työssä nuoria pyritään ohjaamaan vaihtoehtoisten vapaa-ajanviettotapojen ja erilaisten palveluiden piiriin. Tavoitteena on etenkin niiden syrjäytymisriskissä olevien nuorten tavoittaminen, jotka voisivat työntekijöiden arvion mukaan hyötyä erilaisista palveluista mutta eivät jostain syystä ole näiden palveluiden piirissä. Työtä tehdään sosiaalikasvatuksellisessa viitekehyksessä ja työntekijät ovat kadulla nuoria varten, auttamassa ja kannustamassa nuoria heidän eri-

laisissa elämäntilanteissaan ja mahdollisissa vaikeuksissaan. Tavoitteena on nuorten elämännhallinnallisten taitojen kohentuminen ja niiden tarkastelu heidän oman elämänsä perspektiivistä käsin. Työskentelyssä käytetään ratkaisukeskeistä lähestymistapaa; tarkoituksena on tukea nuoria, saada heidät uskomaan omiin voimavaroihinsa ja kykyynsä hallita omaa elämäänsä ja arkipäiväänsä, saada heidät ajattelemaan omaa elämäänsä ja valintojensa vaikutusta siihen. Tarkoituksena on, että nuori pohtii itseään ja omaa elämäänsä ja löytää keinoja siihen vaikuttamiseksi. (Asiantuntijaverkko, i.a.)

Jalkautuvan työn peruseriaatteena on nuoren kontaktin muodostamisen vapaaehtoisuus. Tällä tarkoitetaan sitä, että nuorella itsellään on mahdollisuus valita haluaako hän kontaktin etenevän luottamukselliseen suhteeseen. Lisäksi nuori itse valitsee keskustelun aiheet. Toisena periaatteena jalkautuvassa työssä on vaitiolovelvollisuus, koska vain silloin kun nuoret voivat luottaa siihen etteivät heidän antamansa tiedot kulje eteenpäin ilman heidän lupaansa, he uskaltavat turvautua työntekijän apuun ja tukeutua työntekijään elämänsä kriisitilanteissa. (Huhtajärvi i.a., 4-5.)

Jalkautuvan työn keinoin nuoria voidaan kohdata neutraalissa ympäristössä, eikenenkään maalla vailla viranomaisen statusta ja ilman ajanvarausta. Työntekijöillä ei myöskään ole ennakkokäsitystä nuoren mahdollisista ongelmista, joihin hän haluaisi apua, joten hänet on mahdollisuus kohdata kokonaisuutena ilman etukäteisolettamuksia. Vähemmän muodollisessa yhteydessä nuoren on lisäksi helpompi kertoa asioistaan ja kohdata työntekijät. (Asiantuntijaverkko, i.a.)

Jalkautuvan työmuodon tavoitteena on täydentää jo olemassa olevia nuorten palveluita ja tiedottaa niistä nuorille. Työntekijät voivat motivoida nuoria ottamaan yhteyttä ja käyttämään palveluita. Tarvittaessa työntekijät voivat olla nuoren mukana näissä palveluissa. Ajatuksena on toimia eräänlaisena linkkinä nuoren ja erilaisten palvelujärjestelmien välillä ja osaltaan madaltaa nuorten kynnystä saada apua. (Asiantuntijaverkko, i.a.) Jalkautuvan työn tehtävänä on myös tiedottaa muita toimijoita nuorten tarpeista sekä edistää palvelutarjonnan kehittämistä (Huhtajärvi i.a., 4).

Jalkautuvan työn eettiset periaatteet voisivat olla esimerkkinä mille tahansa ihmissuhdetyölle. Asiakkaan subjektisuuden korostaminen, luottamukseen ja avoimuuteen pohjaa-

minen asiakassuhteessa sekä yksilön kunnioitus tietenkin ovat myös monen muun ammattikäytännön eettisiä periaatteita. Mutta kontrollivelvoitteen ja rahan puuttuminen asiakastilanteesta tekevät jalkautuvasta työstä oikeasti näihin periaatteisiin nojaavan työmuodon. Kentällä työntekijällä ei ole vallankäytön välineitä mihin nojata, joten työntekijä joko hyväksytään tai sitten ei. (Huhtajärvi i.a., 5.)

3. OIKEILLE RAITEILLE - HANKE

Kehittämishanketta toteuttamaan oli palkattu helmikuusta 2008 alkaen yksi työntekijä, joka kuului päihdepoliklinikan työryhmään. Hän toimi sekä hankkeen projektivastaavana että jalkautuvana työntekijänä. Hänelle oli varattu toimitila päihdepoliklinikan läheisyydestä. Varsinainen työskentely kuitenkin tapahtui pääosin muualla kuin kyseisessä toimipisteessä. Yhteistyöryhminä hankkeessa olivat muun muassa päihdepoliklinikan työryhmä, sosiaali- ja terveystoimi, nuorisotoimi, sivistystoimi, vapaa-aikatoimi, poliisi sekä seurakunta. (Oikeille Raiteille-hanke, i.a.)

Hankkeen asiakkaina olivat 13–25-vuotiaat nuoret ja nuoret aikuiset, joilla oli päihteisiin liittyvää riskikäyttäytymistä. Hankkeen asiakastyön muotoja olivat avohoidossa tapahtuva päihteiden käytön ja hoidontarpeen arviointi ja tarvittaessa katkaisuhoidon ja kuntoutuksen järjestäminen. Hankkeen tehtävänä oli lisäksi kehittää huumeiden käyttäjille suunnattua matalankynnyksen terveysneuvontapalvelua sekä järjestää nuorten parissa työskenteleville työntekijöille koulutusta. Työskentely oli pääasiassa korjaavaa päihdetyötä ja riskiehkäisyä, mutta yhteistyö oli tiivistä myös ehkäisevän päihdetyön toimijoiden kanssa. Muita työmuotoja hankkeessa olivat verkostoituminen, palveluohjaus ja jalkautuva työ. Hyödynsaajana hankkeessa olivat sekä hankkeen asiakkaat että asiakkaiden parissa työskentelevät, jotka saivat mahdollisesti uusia työtapoja käyttöönsä. (Oikeille Raiteille, i.a.)

Pieksämäellä oli aikaisemminkin tehty kehittämishankkeiden kautta päihdetyön kehittämistyötä. Kehittämistyö oli myös tuottanut pysyviä tuloksia. Huumetyön kehittämishankkeen (v. 2002–2004) aikana Pieksämäelle perustettiin terveyskeskuksen yhteyteen päihdepoliklinikka. Muita hankkeita Pieksämäellä olivat olleet ennaltaehkäisevän huumetyön ohjelma (v. 2003), Paikallinen vaikuttaminen eli Pava-hanke (v. 2004–2005), päihde- ja mielenterveystyön kehittämishanke (v. 2006–2007) sekä päihdestrategia (laadittu vuonna 2001). (Oikeille Raiteille-hanke, i.a.)

3.1 Projektivastaavan työnkuva

Hankkeen kautta palkatun projektivastaavan työnkuva on ollut hankkeen aikana hyvin moniulotteinen. Hän on työskennellyt sekä nuorten päihdetyöntekijänä että hankkeeseen liittyvissä hallinto- ja kehittämistehtävissä. Hankkeen toimintaa on jalkautettu kouluille ja projektivastaava on myös osallistunut nuorisokahvilan toimintaan. Lisäksi projektivastaava on tavannut nuoria päihdepoliklinikalla ja kotikäynneillä. Toiminta on nuorten toiveista lähtöisin, joidenkin nuorten kanssa työntekijä on käynyt esim. ostoksilla tai lenkillä. (Turunen 21.8.2009.)

Vaikka projektivastaavan pääasiallinen työ on korjaava päihdetyö nuorten asiakkaiden kohdalla, hän on osallistunut myös ehkäisevän päihdetyön toteuttamiseen. Ehkäisevä päihdetyö on tehty yhteistyönä kaupungin yläkoulujen kanssa terveystiedon opetuksessa. Projektivastaava on tavannut yläkoulujen kahdeksansia ja yhdeksänsii luokkia, tapaamisten aiheina ovat olleet riippuvuuden kehittyminen ja päihteiden haitallinen käyttö sekä nuorten päihdetyön sisällöt. (Pieksämäen terveystoimi 2008, 5.)

Nuorilla on hankkeen aikana ollut mahdollisuus tavata projektivastaavaa päihdetyöntekijän ominaisuudessa nuorten omassa toimintaympäristössään, esim. vuoden 2009 aikana projektivastaavaa on voinut tavata sovittuina päivinä koululla. Näin nuorille on tarjottu mahdollisuus tavata projektivastaavaa muualla kuin päihde- ja psykiatrian poliklinikan tiloissa, vaikkakin nuoret ovat tulleet myös mielellään vastaanottoajalle päihdepoliklinikalle. Projektivastaavalle on voinut myös ohjautua toisen työntekijän kautta (esim. sosiaalitoimesta). Näissä tapauksissa nuori ei yleensä itse näe ongelmaa, ja ensimmäinen tapaaminen on järjestetty ohjaavan tahon tiloissa, ohjaavan työntekijän ollessa myös paikalla. (Turunen 21.8.2009 ; Pieksämäen terveystoimi 2009.)

Projektivastaava on tavannut nuoria myös kotikäynneillä. Kotikäyntejä on järjestetty yksinasuvien nuorten kotiin. Näissä indikaationa on ollut joko sovittu käynti, jos nuori ei jaksanut tulla vastaanotolle, tai kyseessä on voinut olla myös niin sanottu huolikäynti toisen työntekijän kanssa. (Turunen 21.8.2009.)

Vuoden 2008 aikana toiminnassa vakiintuivat nuorten päihteiden käytön ja elämäntilanteen arviointi osana lastensuojelun tarpeen arviointia sekä 18–25-vuotiaiden päihdeseurannat ajo-oikeusasiassa. Tämän lisäksi yhteistyö alle 25-vuotiaiden sosiaalityön kanssa vakiinnutettiin. Projektivastaava toimi sosiaalityöntekijän työparina. Näin päihdetyö on tukenut sosiaalityön toimintaa. (Pieksämäen terveystoimi 2009.)

Nuorten hoito on ollut yksilökeskeistä ja hoidon aiheet ovat lähteneet yksittäisen nuoren tarpeista. Toimintamuotoina ovat olleet päihteiden käytön arviointi, nuorten yksilövastaanotot, ajokorttiseurannat sekä perhetapaamiset. Pääasiassa nuorten päihteiden käytön arvioinnissa ja yksilövastaanoitoilla työmenetelmänä on ollut motivoiva haastattelu. Nuorten hoidossa on otettu huomioon ratkaisukeskeisyys ja hoito on ollut voimaannuttavaa. Päihteiden käytön katkaisutilanteessa nuoren fyysistä ja psyykkistä vointia on seurattu. Nuorimpien asiakkaiden kohdalla hoito on ollut lähinnä riskiehkäisyä. Hankkeen toiminnassa on näkynyt keskeisesti verkostotyö. Projektivastaava on järjestänyt asiakkaan perhepalavereja varsinkin alaikäisten nuorten kohdalla, jotka ovat ohjautuneet päihdepalvelun piiriin lastensuojelun kautta. (Turunen 21.8.2009.)

3.2 Asiakastilanne

Ennen hanketta päihdepoliklinikan asiakkaana ei ole ollut alaikäisiä nuoria. Vuonna 2007 päihdepoliklinikalla oli 18–25-vuotiaita asiakkaita 43. Alle 18-vuotiaiden päihdetyö on uusi työmuoto, joka on löytänyt paikkansa nopeasti. Alaikäiset nuoret ovat ohjautuneet hankkeen asiakkaita pääasiassa lastensuojelun toimesta, mutta lisäksi oppilashuollon kautta. Alaikäisiä asiakkaita oli vuonna 2008 ollut 12. On huomioitava, että kaikki päihdepoliklinikan täysi-ikäiset nuoret asiakkaat eivät ole hankkeen asiakkaina. (Pieksämäen terveystoimi 2008, 10.)

Alkuperäisestä hankesuunnitelmasta poiketen asiakastyö hankkeessa oli kysynnästä johtuen aloitettava jo keväällä 2008. Hankkeen alussa koettiin tärkeäksi nuorten päihdetyön kehittämistarpeiden nouseminen käytännön työn ja paikallisten kehittämistarpeiden kautta. (Pieksämäen terveystoimi 2008, 8.)

Hankkeeseen oli vuoden 2008 loppuun mennessä otettu yhteyttä 48 nuoren asioissa noin 350 kertaa. Yhteydenotoiksi katsotaan kuuluviksi kokonaisuutena kaikki nuorten asioihin liittyvät toimet, esimerkiksi vastaanotot, verkostot, puhelut, konsultaatiot ja kuntoutussuunnitelmien laatiminen. Kontaktit olivat aina liittyneet nuoren päihteiden käytön aiheuttamaan huoleen ja menettelytavoista sopimiseen. Osa yhteydenotoista oli konsultaatioita nuoren pysyessä anonyyminä tai omaisten kontakteja, eivätkä ne olleet johtaneet asiakassuhteeseen. Yhteydenottoja oli ollut kuukausittain tasaisesti hankkeen alun jälkeen. Seuranta perustui projektivastaavan omaan kirjanpitoon, joten joitain käyntejä on voinut jäädä pois. Asiakassuhteessa olevan nuoren tiedot kirjattiin potilaskertomukseen. (Pieksämäen terveystoimi 2008, 8-9.)

Varsinaisessa asiakassuhteessa hankkeeseen ja siten myös päihdepoliklinikkaan oli vuonna 2008 ollut 26 nuorta, joista 17 oli poikia tai nuoria miehiä ja yhdeksän tyttöjä tai nuoria naisia. Asiakkaiden ikäjakauma oli 16–25 vuotta. Pääpäihteenä suurimmalla osalla oli alkoholi, arvioilta kolmasosalla oli taustalla ollut huumeiden käyttöä. Asiakkaat olivat ohjautuneet projektivastaavana asiakkaiksi lastensuojelun, sosiaalitoimen, poliisin, oppilas- ja opiskeluhuollon sekä psykiatrian poliklinikan kautta. (Pieksämäen terveystoimi 2008, 9-10.)

Asiakastilannetta seurattiin yhä vuonna 2009 potilastietojärjestelmän ja projektivastaavan oman seurannan avulla. Päihdepoliklinikan käyntitilastointien mukaan vuonna 2008 hankkeen asiakkaina oli 29 nuorta, tilastoitujen käyntien ollessa yhteensä 129. Hankkeeseen on vuoden 2009 aikana syyskuun loppuun mennessä otettu yhteyttä eri nuorten asioissa noin 350 kertaa. (Pieksämäen terveystoimi 2009, 3.)

3.3 Ammatillisen osaamisen vahvistaminen

Hankkeen toisena tavoitteena oli nuorten parissa työskentelevien työntekijöiden päihdeongelmien kohtaamiseen liittyvien valmiuksien vahvistaminen. Työntekijöiden valmiuksien vahvistaminen tapahtui pääasiallisesti koulutusten muodossa. Koulutusta alettiin suunnitella syksyllä 2008. Koulutuspalvelut oli ostettu hankkeen ulkopuolisilta kouluttajilta, joilta oli pyydetty koulutustarjouksia. (Pieksämäen terveystoimi 2008, 4.)

Projektivastaava osallistui vuoden 2008 aikana Missä mennään? - huumeet puheeksi - hankkeen koulutuksiin laatimalla koulutusmateriaalia liittyen päihdeiden sekakäyttöön ja lääkkeiden päihdekäyttöön sekä hoitoonohjauksesta. Lisäksi projektivastaava osallistui kouluttajana viiteen koulutustilaisuuteen ja kahteen vanhempainiltaan. Missä mennään?-hanke on Pieksämäen kaupungin nuorisotoimen ja poliisin hallinnoima hanke, jonka rahoitus tulee Opetusministeriöltä. Missä mennään?-hankkeen tavoitteena on lisätä ja päivittää nuorten parissa työskentelevien ammattilaisten ja nuorten vanhempien huumeetietoutta. (Pieksämäen terveystoimi 2008, 5.)

Syyskuussa 2008 järjestettiin koulutuspäivä terveysneuvontatoiminnassa mukana oleville työntekijöille yhteistyössä A-klinikkasäätiön hallinnoiman Tartuntatautihankeksen kanssa. Kouluttajana tuolloin toimi Anne Ovaska Tampereen terveysneuvontapiste Nervistä. Koulutukseen osallistui yhdeksän työntekijää Pieksämäen kaupungin palveluksesta ja Mikkelin kaupungin terveystoimesta sekä Tyynelän kuntoutumis- ja kehittämiskeskuksesta. (Pieksämäen terveystoimi 2008, 5.)

Projektivastaava oli vuonna 2008 osallistunut Valtakunnallisille terveysneuvontapisteiden koulutuspäiville. Koulutuspäivien anti oli jaettu terveysneuvontatyöhön osallistuville työntekijöille yhteisessä kokoontumisessa vuoden 2008 lopulla. Projektivastaava oli tämän lisäksi osallistunut myös Päihdepäiville, korvaushoitoa ja tartuntatauteja käsitteleviin koulutuspäiville sekä Varkauden kaupungin perusturvakeskuksen ja Seulahankkeen järjestämiin perhetyön koulutuksiin. (Pieksämäen terveystoimi 2008, 5.)

Vuoden 2009 aikana Oikeille Raiteille-hanke oli järjestänyt neljä koulutuspäivää. Näistä ensimmäinen koulutuspäivä käsitteli vaativaa asiakastyötä päihde- ja mielenterveysongelmaisten asiakkaiden parissa. Kouluttajana koulutuspäivässä toimi työnohjaaja Primtask Oy:stä, ja koulutus järjestettiin Sisälähetysseuran oppilaitoksen tiloissa. Koulutukseen osallistui yhteensä 63 henkilöä. Palautekyselyn mukaan 53 % vastanneista (n=33) ajattelivat koulutuksen vahvistaneen ammatillista osaamista ja olivat sitä mieltä, että koulutusta voi hyödyntää omassa työssä hyvin tai erinomaisesti. Loput kolme koulutuspäivää tapahtuivat kolmepäiväisenä prosessikoulutuksena, jonka toteutti Sisälähetysseuran oppilaitos. Koulutus käsitteli nuorten parissa tehtävää päihdetyötä. Koulutuksen

tavoitteena oli kehittää paikallista verkostoyhteistyötä. Osallistujia oli 15. (Pieksämäen terveystoimi 2009, 4-5.)

3.4 Terveysneuvontatoiminta

Kolmantena pääasiallisena tavoitteena hankkeessa oli huumeiden käyttöön liittyvien riskitekijöiden ehkäiseminen terveysneuvontatoimintaa kehittämällä. Pieksämäellä perustettiin vuonna 2006 terveysneuvontapiste Vinkki, joka tarjoaa matalan kynnyksen palveluja huumeita käyttäville ja heidän läheisilleen tiistaisin kello 16–18. Työntekijöitä on aina paikalla kaksi. Työntekijät ovat terveydenhuollon ja sosiaalihuollon ammattilaisia Pieksämäen kaupungin terveystoimen sekä Tyynelän kuntoutus- ja kehittämiskeskuksen palveluksesta. (Pieksämäen terveystoimi 2008, 6.)

Vinkin kävijämäärät olivat olleet vähäisiä ja toiminnan kehittäminen siten, että kohde-ryhmä löytää palvelun ja palvelu vastaa heidän tarpeisiinsa, oli ollut tarpeen. Toiminnan kehittämiseksi Pieksämäen kaupungilta vuokrattiin tilat osoitteesta Torikatu 15, jossa toiminta alkoi elokuussa 2008. Tarkoituksena oli irrottaa terveysneuvontatoiminta fyysisesti päihdepoliklinikasta ja seurata muutoksen vaikutusta asiakaskäynteihin. Mallia toimintaan haettiin Kuopion Seudun Päihdepalvelusäitiön Olkkari - hankkeesta ja matalan kynnyksen kohtaamispaikasta. (Pieksämäen terveystoimi 2008, 6.)

Vinkki sijaitsi alkuvuoden 2009 osoitteessa Torikatu 15, josta tilat sen käyttöön vuokrattiin Oikeille Raiteille - hankkeeseen budjetoiduilla vuokratuloilla. Haasteena oli Vinkissä toimivien päivystäjien määrän väheneminen, sillä työntekijöiden motivaatio laski vähäisten asiakasmäärien vuoksi. Päivystykseen tarvittiin kaksi henkilöä kerrallaan turvallisuussyistä. Näistä haasteista johtuen toiminnan kehittämisessä päädyttiin siihen, että terveysneuvontapiste Vinkki palasi takasin päihdepoliklinikan tiloihin. Myös Vinkin päivystysaika muutettiin, nykyisin se on kerran viikossa tiistaisin klo 15–16. Tämän järjestelyn ansiosta päivystykseen riitti yksi työntekijä, koska tiloissa on hälytysjärjestelmä ja talossa on muita ihmisiä. Päivystäjinä jatkaa viisi henkilöä terveystoimen palveluksesta. (Pieksämäen terveystoimi 2009, 5.)

Vuonna 2009 heinäkuun loppuun mennessä asiakkaita Vinkissä oli käynyt neljä, ja käyntejä oli ollut yhdeksän. Käynnit olivat lisääntyneet toiminnan palattua takaisin päihdepoliklinikan tiloihin kesäkuussa johtuen yhteistyön tiivistämisestä päihdepoliklinikan kanssa. Käytettyjä palveluita ovat olleet keskustelu, pistovälineiden vaihto ja laboratoriolähete. Aikaisempina vuosina kävijöitä ja käyntejä on ollut keskimäärin kymmenen. (Pieksämäen terveystoimi 2009, 5.)

4 AINEISTON KERUU JA ANALYSOINTI

Osuuteni hankkeeseen liittyen oli arvioida hankkeen toteutumista. Yhteistyössä projektivastaavan kanssa päätimme, että hankkeen tavoitteiden toteutumisen arviointi toteutuu parhaiten haastattelun keinoin. Projektivastaava ehdotti, että haastattelisin hankkeen tukiryhmään kuuluvia henkilöitä, jotka ovat olleet olennaisesti mukana hankkeen toiminnassa.

Ajattelin, että parhaiten saan tietoa hankkeen tavoitteiden toteutumisesta teemahaastattelun keinoin. Teemahaastattelun avulla tiedonkeruu oli yksinkertaisinta. Haastattelusta saatavia johtopäätöksiä arvioin sisällönanalyysin avulla. Opinnäytetyöprosessin aikataulusta johtuen sovimme projektivastaavan kanssa, että haastattelu tehtiin toukokuussa 2009.

4.1 Teemahaastattelu ja sisällönanalyysi

Teemahaastattelulle on tyypillistä, että haastattelun aihepiirit eli teema-alueet ovat tiedossa, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuvat (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 197). Teemahaastattelun toteutusta ei ole ennalta strukturoitu, vaan kysymysten muotoiluun voi tulla haastattelutilanteessa täsmennyksiä ja jopa kysymysten järjestys voi vaihdella. Teemahaastattelussa korostuvat ihmisten asioille antamat tulkinat ja merkitykset. Teemahaastattelua on käytetty paljon aineiston keruussa hoitotyön tutkimuksissa, ja sen suosio jatkuu edelleen. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 97.)

Haastattelu kohdentuu siis tiettyihin teemoihin, joista keskustellaan eikä teemahaastattelu edellytä tiettyä kokeellisesti aikaansaatua yhteistä kokemusta. Siten se lähtee oletuksesta, että kaikkia yksilön kokemuksia, ajatuksia, uskomuksia ja tunteita voidaan tutkia tällä menetelmällä. Haastateltavien elämysmaailma ja heidän määritelmänsä tilanteista ovat teemahaastattelussa etusijalla. Tämä tuo tutkittavien äänen kuuluviin ja vapauttaa pääosin haastattelun tutkijan näkökulmasta. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu me-

netelmä siksi, että yksi haastattelun aspekti, haastattelun aihepiirit eli teema-alueet, on kaikille sama. (Hirsjärvi & Hurme 2000: 47-48.)

Sisällönanalyysi on yleisesti käytetty aineistojen perusanalyysimenetelmä. Sisällönanalyysia voidaan käyttää useissa eri laadullisen tutkimuksen menetelmissä ja lähestymistavoissa. Sisällönanalyysin keinoin on mahdollista analysoida erilaisia aineistoja ja samalla kuvata niitä. Sisällönanalyysin voidaan määritellä olevan dokumentin sisällön sanallista kuvaamista. Sisällönanalyysin tavoitteena on ilmiön laaja mutta tiivis esittäminen, jonka seurauksena syntyy käsitteluokituksia, käsitejärjestelmiä, malleja tai käsittekarttoja. (Karttunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 133-134.)

4.2 Hankkeen arviointi

Keväällä 2009 sovimme Oikeille Raiteille-hankkeen projektivastaavan kanssa haastattelun ajankohdasta ja haastattelun teemoista. Projektivastaava sopi tukiryhmän edustajien kanssa haastattelun ajankohdaksi keskiviikon 13. toukokuuta, mikä sopi minun aikatauluini todella hyvin. Haastattelupaikaksi sovittiin terveysneuvontapiste Vinkin silloiset tilat osoitteessa Torikatu 15. Paikan valinta oli looginen ajatellen hanketta, ja tilat olivat keskiviikkoisin vapaana.

Hankkeen tukiryhmään kuuluu edustajia sosiaali- ja terveysalalta sekä opetus- ja nuorisotoimesta (Pieksämäen terveystoimi 2008, 12). Itse haastattelutilanteeseen paikalle pääsi viisi (5) tukiryhmän edustajaa. Tämän lisäksi haastattelin projektivastaavaa liittyen niihin asioihin, joista hän tietää eniten. Haastattelun teemat oli jaettu ennalta tukiryhmän edustajille projektivastaavan toimesta (Liite 1.). Haastattelutilanne kesti kokonaisuudessaan keskimäärin 1 ½ tuntia. Haastattelun analysoinnin helpottamisen vuoksi, haastattelu videoitiin. Haastattelun jälkeen litteroin aineiston videolta ja tein sisällönanalyysin.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Haastattelusta saaduissa johtopäätöksissä viitataan sisällönanalyysiin (Liite 2.). Tukiryhmän edustajat pitivät erityisen tärkeänä projektivastaavan osuutta hankkeen onnistumisessa. Projektivastaavan omistautuneisuus työlle, joustavuus ja persoonallisuus koettiin nuorten kannalta hyvänä, sillä nuorten on helppo lähestyä projektivastaavaa työntekijänä.

Tukiryhmän edustajat tiedostivat tarpeen nuorten omalle päihdetyöntekijälle. He kertoivat ennen hanketta olleen vaikeaa ohjata nuoria minnekään hoitoon päihdeongelmien suhteen, ei ollut tietoa minne ohjata. Tätä ilmentävät mm. seuraavat ilmaisut:

”ei ollut ketään henkilöä suoranaisesti kenen puoleen kääntyä ja keltä saisi apua, että sitten niiden kanssa yritti vain selvittää.”

”päihdenuoret joutuivat itse ratkaisemaan, mitä heidän kanssaan tehdään. Yleensä heidät ohjattiin päihdepoliklinikalle, ja yhteistyö päättyi siihen.”

Hankkeen myötä päihdeongelmaisten nuorten kanssa ei ole tarvinnut tehdä yksin töitä, vaan heidät on voinut ohjata päihdeongelmiin liittyvissä asioissa ottamaan yhteyttä projektivastaavaan. Näin tukiryhmän edustajat ovat voineet keskittyä omaan työnkuvaansa kuuluviin asioihin, ja jättää hyvillä mielin päihdeongelmissa auttamisen projektivastavalle. Tarve nuorten omalle päihdetyöntekijälle ja päihdeongelmaisten nuorten ohjaaminen projektivastavalle loivat pohjan uudelle toimintamallille. Tukiryhmän edustajien ajatukset hankkeen myötä tapahtuneesta muutoksesta liittyen päihdeongelmaisten nuorten ohjaamiseen projektivastavalle ilmeni seuraavissa kommentteissa:

"Helpompi ottaa nuorten kanssa päihteet puheeksi ja ottaa asioista selvää, paljon turvallisempaa, jos esille nousee jotain yllättävää, niin on paikka minne ohjata.”

"...muuttunut se, että jalkautuvan työntekijän voi tarvittaessa pyytää vaikka omaan toimistoon nuorten lähelle eikä esimerkiksi tarvitse lähteä nuorten kanssa päihdepolille. Matalan kynnyksen malli toiminut todella hyvin, tapaamiset nuorisotoimen toimistossa, helpottanut myös vanhempien suhtautumista asiaan.”

"...nuori, jolla on tarvetta käydä muiden asioiden tiimoilta terveydenhoitajan tai kuraattorin luona, niin voi turvallisesti ajatella että hienoa että tämä käy Eevan luona päihdeasioissa.”

"...nuorilla niin paljon kaikenlaista ongelmaa että jos tällaista työmuotoa ei olisi, niin itselle tulee kädetön olo, koska päihdenuoret tarvitsevat hyvin intensiivistä otetta ja säännöllisiä tapaamisia."

Projektivastaavan työnkuva on kuvautunut tukiryhmän edustajille hyvin moniulotteisena. Tämä näkyy siinä, mitä tukiryhmän edustajat kokivat uusina asioina hankkeen myötä:

"Saanut itselleen työparin, ei tarvitse yksin yrittää hoitaa nuoren päihdeongelmaa. Tuki omaan työhön. Ennaltaehkäisevää päihdetyötä pystytty myös kehittämään hankkeen myötä. Saatu terveysneuvonta nuorten pariin. "

"Jalkautuva työ. Työntekijä pystyy lähtemään toimistoltaan ja olemaan nuorten kanssa sekä tukemaan nuoria muissakin asioissa. Työntekijä antaa kaikenlaista tukea ja vahvistusta näille nuorille. Tällaista mahdollisuutta itsellä ei ole."

"Koulutus. Projektityöntekijä myös tihentänyt verkostoitumista. Nuorten päihdeongelmat ja syrjäytyminen Pieksämäellä niin iso juttu, että jos yhden ihmisen työpanoksella siihen pystytään vaikuttamaan, niin se jo iso apu."

"Ennen hanketta ei ole ollut koululla mahdollisuutta järjestää nuorille tapaamisia kouluaikana päihdetyöntekijän kanssa koulun tiloissa. Eli pienikin kynnys asioiden hoitamiseen jäänyt pois."

Edeltävissä kommentteissa näkyy myös se tosiasia, että hankkeen myötä nuorille suunnattua päihdetyötä on pystytty kehittämään monin tavoin. Jalkautuvan työn ja verkostoitumisen muodot ilmenevät monessa eri asiassa, ja nämä työmuodot ovat tulleet vasta Oikeille Raiteille-hankkeen kautta osaksi nuorille suunnattua päihdetyötä Pieksämäellä.

Jalkautuvan työn onnistumisesta tukiryhmän edustajat olivat yksimielisiä. Jalkautuva työ on koettu sopivaksi työmuodoksi nuorten kohdalla. Jalkautuvan työn avulla eri työntekijät ovat olleet lähestyttävämpiä nuorten kannalta, ja tukiryhmän edustajien mielestä nuoret eivät koe auktoriteetteja enää niin pelottavina:

"Tapaamiset nuorisotoimen tiloissa toimineet todella hyvin...ollut mahdollisuus tulla nuorisotoimen tiloihin, jossa nuoret muutenkin viettävät aikaansa, myös vanhemmat kokeneet tämän hyvänä."

"Kuunnellaan nuorta, jalkautuva työntekijä tapaa nuoria siellä missä nuoret haluavat."

"Hyvin toiminut, ja hyvä että on tällainen mahdollisuus. "

"Nuorisokahvilassa jotkut nuoret ihmetelleet että mitä ihmettä sinä täällä teet. Kun tietävät miksi, nuorilla todennäköisesti positiivinen käsitys asiasta."

"Pelottavat auktoriteetit eivät olekaan niin pelottavia."

Projektivastaava on koettu luonteeltaan sopivaksi tällaiseen uuteen työmuotoon, johon kuuluu jalkautuva työ. Projektivastaavan luonne ja persoonallisuus on tukiryhmän edustajien kokemusten mukaan sellainen, että nuorten on helppo lähestyä häntä. Voisi myös päätellä, että projektivastaavan luonne on sellainen, että nuorten on helppo samaistua häneen:

"Jalkautuva työntekijä tulee oikeasti nuorten lähelle eikä ikinä arvostele ketään. Nuorille kiva juttu. Päihdetyöntekijällä käyminen herättelee nuoria ongelmastaan, mutta nuoret eivät kuitenkaan häpeä sitä. Persoonana ja henkilönä hyvin lähellä nuoria, näkee nuorten tarpeet."

"Jalkautuva työntekijä tekee erittäin tietoiseksi palaverissa vanhemmille sen tosiasian, että hän on nuorten asialla ja nuorten tukena. "

"Jalkautuva työntekijä hyvin yritteliäs. Ottaa nuoriin yhteyttä."

"Jalkautuvan työntekijän persoonassa tyyneys ja rauhallisuus hyvä asia, antaa nuoren rauhassa tuumaila omaa tilannettaan eikä ole päällepäsmärinä. Turvallinen aikuinen, jota on helppo lähestyä ja joka ei moralisoi liikoja. Kuitenkin jämäpti ja hänellä on selkärankaa, ei kosiskele nuoren suosiota. Asiallinen"

"Rauhallisuus työotteessa etu. Luottamuksen saaminen. Jalkautuva työ sopii toisille paremmin kuin toisille, tämä työntekijä sopii siihen työhön. On projektin myötä myös kasvanut tähän rooliin. Henkilö paikallaan."

Yksi hankkeen tavoitteista oli ammatillisen osaamisen vahvistaminen koulutusten kautta. Tukiryhmä koki koulutukset tärkeinä. Koulutusten kautta tukiryhmän edustajat ovat päässeet päivittämään tietojiaan liittyen nuorille suunnattuun päihdetyöhön.

"Huumeet puheeksi-hanke järjesti koulutusta eri huumeiden tunnistamisesta ja ensikäytön oireista, projektityöntekijä tässä mukana kertomassa hoidollisesta puolesta. Ja perheisiin suunnattavaa työtä käsiteltiin ja nuorten päihdetyön koulutus, oli todella hyvä."

"Koulutukset iso voimavara. Projektityöntekijä onnistunut bongaamaan todella hyvät koulutukset ja kouluttajat."

"Tällä alueella tärkeää tällaiset koulutukset."

"Koulutusten kohdalla on sellainen vaara, että kyllähän minä tiedän nämä asiat. Asiat kuitenkin muuttuneet paljon, tietojen päivittäminen on tärkeää."

Myös vastuunjako hankkeen myötä on koettu pääasiassa onnistuneeksi. Koska vastuunjako on toimintana vasta otettu käyttöön, on siinä vielä hieman kehitettävää. Tärkeimpänä muutoksena on koettu se, että päihdeongelmien hoidon voi jättää projektivastavalle, ja työntekijät pystyvät keskittymään täysin omaan työnkuvaansa.

"...varhainen puuttuminen erityisnuorisotyössä, korjaava päihdetyö jalkautuvalla työntekijällä. On myös sellainen yhteinen vastuunjako, että jos nuori erityisnuorisotyön asiakkaana ja nuorelle ilmaantuu myös päihdeongelmaa, niin jalkautuva työntekijä hoitaa päihdeongelmaa ja erityisnuorisotyöntekijä sitä kaikkea muuta. "

"Meidän keskinäinen vastuunjako on sellainen että projektityöntekijä hoitaa nämä päihdeasiat ja teemme muuten tiivistä yhteistyötä tapaamisten sujumisesta ynnä muusta."

"Koulumaailmassa tärkeää, että nuori säilyttää kasvonsa, siinä mielessä hyvä että päihdeongelmaa hoidetaan projektityöntekijän kanssa."

"Toiminta vasta sisäänajettu, eli käytänteistä nousevia vastuunjakoja ei oikeastaan ole vielä mietitty. Mutta jo lähtötilanteessa oli ajatuksena se, että jos kouluterveydenhoitaja huomaa terveystarkastuksessa, että AUDIT-pisteet paukkuu korkealla, niin otetaan suoraan yhteys projektityöntekijään."

Jalkautuvan työn lisäksi verkostoituminen on koettu hyvänä puolena hankkeessa. Verkostoitumisen myötä asiakkaiden hoito on ollut monipuolista. Tämän lisäksi verkostoituminen on tarjonnut tukiryhmän työntekijöille työnhajauksellisen näkökulman, yhteisissä kokoontumisissa on päässyt purkamaan tuntemuksiaan ja saanut tietoonsa toisten työntekijöiden mielipiteen asioista:

"Ensimmäistä kertaa tapasi sosiaali- ja päihdepuolen ihmisiä. Tietää minne nuoret tulisi ohjata. Myös työn kehittäminen tärkeää. Palavereissa tulee sellainen innostunut olo, tämä ei ole ylivoimaista kun tekee yhdessä. "

"Luotu verkostoa, kun oltu samoissa tukiryhmän kokouksissa ja tapaa sellaisia ihmisiä jotka oman työn kannalta tärkeitä, mutta joita ei tule normaalisti arjessa tavattua useasti. Itsellä selkeästi ollut nyt työpari ja omia asiakkaita ajatellen, nyt on paikka minne ohjata. Aiemmin yritti vain puurtaa itsekseen. Nyt nuorilla selkeästi oma työntekijä."

"Työpari. "

"Yhteisten tapaamisten kautta poikanut hyviä ideoita. Omassa työhuoneessa, päätteen äärellä tällaisia ideoita ei välttämättä olisi syntynyt. Projektityöntekijä

tarjonnut kokoontumisten kautta hyviä elämyksiä. Juuri se, että tämä työ ei ole toivotonta vaan tämä kannattaa. "

"Nämä kokoontumiset ovat toimineet tavallaan työnohjauksenakin, kun samantyyppiset ihmiset istuvat samaan pöytään niin saa purkaa tuntemuksiaan. "

Hanke on onnistunut hyvin tavoitteessaan saada nuoret sitoutumaan hoitoon. Vaikka nuorilta ei olla aktiivisesti kysely heidän mielipidettään hankkeesta ja projektivastaavan toiminnasta heihin liittyvissä asioissa, jo se että nuoret sopivat itsenäisesti jatkoaikoja projektivastaavan kanssa ja menevät mielellään uudestaan projektivastaavan vastaanotolle, on positiivinen palaute. Nuorten vanhemmat ovat itse antaneet palautetta hankkeesta muille työntekijöille, ja tämä palaute on ollut pelkästään positiivista:

"Olen kysynyt useasti nuorilta heidän ja päihdetyöntekijän välisistä tapaamisista, että miten meni. Kertaakaan ei ole nuori sanonut etten mene toista kertaa. Nuorten vanhemmat myös pitäneet tästä vaihtoehdosta, että voidaan tavata muualla kuin päihdepolilla."

"Jo pelkästään se että nuoret menevät vastaanotolle ja sopivat uuden tapaamisen, on omanlaisensa palaute. Ottaen senkin huomioon, että aiemmin ollaan tiukasti sitä mieltä ettei ole mitään päihdeongelmaa eikä tarvitse mitään päihdetyöntekijää. Hyvää palautetta se että nuoret menevät sinne."

"Vanhemmilta on tullut sellaista palautetta, että onneksi nuorilla on tällainen ihminen."

Haastattelussa tuli ilmi tukiryhmän edustajien pelko tulevaisuudesta. Hankkeen kautta saatu nuorten oma päihdetyöntekijä ja hänen käyttämänsä työmenetelmät ovat sopineet nuorten kokonaisvaltaiseen päihdetyöhön niin hyvin, että tukiryhmän edustajia pelottaa, miten käy, jos tämä mahdollisuus ei olekaan enää käytettävissä.

"Hankkeessa huonoa se että se on määräaikainen. Hanke nyt loppumassa. Tuntuu kauhealta ajatukselta se, että meillä ei enää ole omaa nuorten päihdetyöntekijää."

Kehittämistarpeina tukiryhmän edustajat kokivat hoitomuodon peli- ja nettiriippuvaisille. Tämä kehitystarve nousee hankkeen toiminnan tavoitteiden ulkopuolelta, mutta on silti tärkeä asia, joka tulee ottaa huomioon nuorten kanssa työskenneltäessä. Muut kehittämistarpeet tulivat hankkeen projektivastaavalta. Ensimmäisenä kehittämistarpeena on työmuodon vakinaistaminen. Tätä myös tukiryhmän edustajat tukevat. Toinen asia, joka jäi vielä kehitettäväksi ennen hankkeen päättymistä, on terveysneuvontatoiminnan kehittäminen:

"Projektityöntekijällä ei ole ollut mahdollisuutta ottaa peli- ja nettiriippuvaisia tähän mukaan. Erittäin suuri tarve olisi peli- ja nettiriippuvaisten hoitoon. Tästä ongelmasta näkyy meillä vasta vain jäävuoren huippu, näkyy kyllä aika hurjalta tavalla ja tähän liittyy monia todella vaarallisia ilmiöitä. Loistavaa olisi se, jos projektityöntekijän työ jatkuisi ja tähän olisi mahdollista linkittää myös peli- ja nettiriippuvaiset. "

"Tietysti jos tämä olisi vakituinen työmuoto, niin ei menisi niin paljon aikaa projektihommiin. Voisi olla enemmän asiakkuuksia, tiiviimmin yhteistyössä koulujen kanssa ja terveystiedon opetuksen kanssa, mennä ryhmiin enemmän mukaan, olla suunnittelemassa."

"Huumeidenkäyttäjät eivät oikeastaan käytä palvelua aikaisempaa enemmän. Asiakasmäärät eivät näissä tiloissa ole lisääntyneet. Tämä paikka kyllä tunnetaan ja tiedetään, että ei ole ainakaan tiedottamisesta kiinni. "

6 POHDINTA

Nuorille suunnattu päihdetyö on monipuolinen kokonaisuus, johon tulisi osallistua monen eri alan ihmisiä jotta hoito olisi kokonaisvaltaista. Nuoret eivät mielellään sitoudu samanlaiseen päihdetyöhön kuin aikuiset, koska se ei sovi heidän maailmaansa. Tästä syystä nuorille suunnattua päihdetyötä tulisi jatkuvasti kehittää nuorille sopivaan suuntaan.

Oikeille Raiteille-hanke on toteutettu sopivaan saumaan Pieksämäellä, ja uudet toimintamuodot ovat toimineet hyvin Pieksämäen nuorten kohdalla. Jalkautuva työ muutoinkin on hyvä työmuoto, sillä se madaltaa kynnystä lähestyä työntekijöitä. Tätä kautta nuorten ongelmiin voidaan ottautua ajoissa. Verkostoitumisen periaatteet ovat lähellä päihdetyön periaatteita, ja siitä syystä moniammatillinen yhteistyö verkostoitumisen keinoin auttaa työntekijöitä kohtaamaan nuorten ongelmat kokonaisvaltaisesti.

Mielestäni Oikeille Raiteille-hanke on onnistunut täyttämään tavoitteensa etenkin saamalla nuoret sitoutumaan hoitoon. Haastattelun aikana terveysneuvontatoiminta jäi kehittämisen asteelle. Itsekin ajattelin haastattelun ollessa ajankohtainen, että terveysneuvontatoimintaa tulisi yhä kehittää niin, että se tavoittaisi enemmän huumeidenkäyttäjiä. Haastattelun jälkeen tässä on onnistuttu muuttamalla terveysneuvontapiste Vinkin tilat takaisin päihdepoliklinikan tiloihin, jolloin asiakkaita voidaan ohjata käymään Vinkissä. Nähtäväksi jää, vähenevätkö C-hepatiittitartunnat Pieksämäellä terveysneuvontatoiminnan kehittämisen myötä vai jäävätkö huumeidenkäyttäjät edelleen niin sanotusti hoidon ulkopuolelle.

Olisi tärkeää, että Pieksämäellä jatkettaisiin nuorten oman päihdetyöntekijän työtä samanlaisena kuin se on ollut hankkeen aikana. Työmuoto on sopinut nuorille ja nuoret on saatu sitoutumaan hoitoon. Pelkona on, että jos työmuotoa ei vakinaisteta ja palataan entiseen, nuoret jättäytyvät taas hoidon ulkopuolelle.

Hankkeen projektivastaava sopii luonteeltaan nuorille suunnattuun päihdetyöhön. Jo hankkeen alusta lähtien hän on mielestäni omalla persoonallaan saanut sidottua nuoret

hoitoon, ja toiminut nuorten hoidossa yksilökeskeisesti, jokaisen nuoren kohdalla hoito on lähtenyt yksittäisen nuoren tarpeista. Projektivastaavan joustavuus ja rauhallisuus madaltavat nuorten kynnystä hakeutua hoidon piiriin.

Mielestäni hankkeen arvioinnin luotettavuutta lisää se, että arvioinnin suoritti hankkeen ulkopuolinen henkilö. Projektivastaava toimi eettisesti oikein pyytäessään koululta yhteistyötä hankkeen arviointiin liittyen.

Olen miettinyt usein haastattelun toteuttamisen jälkeen, millainen haastattelutilanne olisi ollut, jos tukiryhmällä olisi ollut tieto työmuodon vakinaistamisesta. Olisiko haastattelu painottunut niin paljoa projektivastaavan työn tarpeellisuuteen. Tähän liittyen olen miettinyt myös, että mikäli työmuoto olisi vakinaistettu hieman ennen haastattelua, olisiko haastattelutilanteessa saatu tietoa näin monipuolisesti. Toisaalta, projektivastaavan työn näkyminen päällimmäisenä haastattelussa kertoo projektivastaavan suuresta työpanoksesta hankkeessa.

Oma työskentelyni opinnäytetyöprosessissa olisi voinut olla paremmin aikataulutettu. Jos olisin aloittanut opinnäytetyön kirjallisen osuuden kirjoittamisen aikaisemmin, työ olisi voinut olla monipuolisempi ja kattavampi. Lisäksi haastattelukykyäni ovat vielä aika heikot, olisin voinut harjoitella haastattelemista enemmän ennen itse haastattelupahtumaa. Omassa työskentelyssäni kirjallisen osion kohdalta oli eniten parantamisen varaa, olisin voinut aikatauluttaa työskentelyäni sekä valmistautua paremmin.

Opin opinnäytetyöprosessin kautta paljon sekä nuorille suunnatusta päihdetyöstä, sen kehittämistä ja siihen liittyvästä tutkimuksesta että myös itsestäni. Tärkeintä itseäni varten oli nuorten mielenterveys- ja päihdetyön monimuotoisuus, joka tulee näkymään tulevassa ammatissani. Opin uusia toimintamalleja, joita voin käyttää tulevaisuudessa kuten verkostoituminen ja jalkautuva työ. Lisäksi sain tietoa työmenetelmistä, joita voi käyttää myös mielenterveystyössä aikuistenkin kanssa. Motivoiva haastattelu on yksi näistä työmenetelmistä, joka soveltuu moneen erilaiseen tilanteeseen niin mielenterveystyössä kuin päihdetyössäkin.

Hankkeen aikana esille nousi tärkeitä kehittämistarpeita liittyen nuorten kokonaisvaltaiseen hoitotyöhön. Peli- ja nettiriippuvuus yleistyvät jatkuvasti enemmän eikä tähän ole vielä löydetty nuorille sopivaa hoitomuotoa. Myös terveysneuvontatoiminnan kehittäminen on tarpeen yhä edelleen, jotta huumeiden käyttäjät saadaan sitoutumaan ennaltaehkäisevän hoidon piiriin.

Ennen kuin sovimme projektivastaavan kanssa arvioinnin toteutuksesta, minua kiinnostivat etenkin asiakkaiden mielipiteet hankkeen tavoitteista ja onnistumisesta. Jotta hankkeen onnistumisesta saataisiin vielä täydellisempi arviointi, ehdottaisin jatkotutkimusaiheeksi hankkeen asiakkaina olleiden nuorten arviointia ja mielipiteitä hankkeen toimivuudesta omalla kohdallaan. Näin hankkeesta saataisiin kokonaisvaltainen kuva.

LÄHTEET

Asiantuntijaverkko i.a. Erityisnuorisotyön etsivä työ. Viitattu 17.10.2009.

<http://www.huumereitiltahoitoketjuun.fi/toimintamallit/katutyo/>

Havio, Marjaliisa; Inkinen, Maria & Partanen, Airi (toim.) 2008. Päihdehoitotyö. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2000. Tutkimushaastattelu – teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Huhtajärvi, Piia, i.a. Ammatillinen etsivä työ. Viitattu 17.10.2009.

http://www.kommentti.fi/tiedoston_katsominen.php?dok_id=277

Kankkunen, Päivi & Vehviläinen-Julkunen Katri. Tutkimus hoitotieteessä. Helsinki: WSOYpro.

Koski-Jännes, Anja 2008. Motivoivan haastattelun periaatteet ja menetelmät. Teoksessa Koski-Jännes Anja, Riittinen Liisa & Saarnio Pekka (toim.) Kohti muutosta – motivointimenetelmiä päihde- ja käyttäytymisongelmiin, s. 41-64. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Käypähoito 2005. Alkoholi-ongelman hoito. Viitattu 22.10.2009

<http://www.kaypahoito.fi/>

Lepistö, Jaana; von der Pahlen, Bettina & Marttunen, Mauri 2007. Nuorten päihdeongelmien varhainen tunnistaminen. Kansanterveyslehti 3/2007, 8-9. Viitattu 16.11.2009.

<http://www.ktl.fi/attachments/suomi/julkaisut/kansanterveyslehti/pdf2007/kansanterveys307final.pdf>

Mieli 2009. Mielenterveys- ja päihdesuunnitelma - Mieli 2009-työryhmän ehdotukset mielenterveys- ja päihdetyön kehittämiseksi vuoteen 2015. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:3. Viitattu 25.10.2009.

<http://pre20090115.stm.fi/pr1233819605898/passthru.pdf>

Oikeille Raiteille-hanke i.a. Hankesuunnitelma.

Parkkari, Juhani; Soikkeli, Markku & Siira, Marjaliisa 2001. Julkisuus ja salassapitomoniammatillisessa työssä. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

- Pieksämäen terveystoimi 2008. Oikeille Raiteille – nuorten päihdetyön kehittämishanke. Väliarviointi 2008.
- Pieksämäen terveystoimi 2009. Oikeille Raiteille – nuorten päihdetyön kehittämishanke. Väliarviointi 2009.
- Päihdehuoltolaki 17.1.1986/41. Viitattu 20.10.2009.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860041>
- Päihdelinkki 2006a. Päihdetyön menetelmiä ja lähestymistapoja. Lyhytneuvonta (mini-interventio). Viitattu 23.10.2009 <http://www.paihdelinkki.fi/tietoiskut/642-lyhytneuvonta-mini-interventio>
- Päihdelinkki 2006b. Päihdetyön menetelmiä ja lähestymistapoja. Motivoiva haastattelu. Viitattu 21.10.2009 <http://www.paihdelinkki.fi/tietoiskut/644-motivoiva-haastattelu>
- Savolainen, Minna 2008. Nuoruus ja päihteet. Teoksessa Havio Marjaliisa, Inkinen Maria & Partanen Airi (toim.) 2008. Päihdehoitotyö, s. 168-170. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Sinisalo, Jaana 2007. Palveluohjaus auttaa alaikäisten päihdetyössä. Dialogi – Stakes. Arkisto, sivu 36-6/2007. Viitattu 8.9.2009.
<http://dialogi.stakes.fi/FI/dialogin+arkisto/2007/6/sivu/36.htm>
- Stakes 2007. Kouluterveyskysely. Koko Suomi yhteensä. Indikaattorikuviot, muutokset 1996/97-2006/07 (ppt, 93 kt) Viitattu 16.11.2009.
<http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely/FI/tulokset/valtak.htm>
- Stakes Neuvoa-antavat i.a. Verkostoituminen - Ept laatu – Kehittäminen ja menetelmät. <http://neuvoa-antavat.stakes.fi/FI/kehittaminen/laatu/verkostoituminen.htm> Viitattu 8.9.2009.
- Stakes Tukiaineisto 2007. Hyvinvoinnin edistäminen. Ehkäisy ja hoito – Laadukkaan päihdetyön kokonaisuus. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes. Viitattu 9.9.2008. <http://neuvoa-antavat.stakes.fi/NR/rdonlyres/A23A9F80-CF02-431B-BF71-D344695E5198/0/Kunta310807.pdf>
- Turunen, Eeva. Terveystoimija, Oikeille Raiteille-hankkeen projektivastaava. Henkilökohtainen tiedoksianto 21.8.2009.

Työterveyslaitos 2009. Alkoholin riskikäyttäjien mini-interventio työterveyshuollossa.
<http://www.ttl.fi/Internet/Suomi/Aihesivut/Tyoterveyshuolto/Tyokalut/Mini-interventio.htm> Viitattu 23.10.2009

Liite 1. Haastattelun teemat

HAASTATTELUN TEEMAT

Esittely

Työnkuva ennen hanketta

Työnkuva hankkeen vaikutusten myötä

Mitä uutta hankkeen myötä

Hankkeen tavoitteiden/tulosten toteutumisen arviointi

- jalkautuvan työntekijän työ
- vastuunjako
- toimintakäytännöt ja menetelmät
- koulutus
- terveysneuvontatoiminta (käyttävätkö huumeidenkäyttäjät palvelua aiempaa enemmän, onko toiminta riittävää, huumeiden käytön riskien ennaltaehkäisy)

Hyvää projektissa

Huonoa projektissa

Kehittämisideat

Asiakkaiden mielipiteet

ALKUPERÄINEN ILMAISU

"...ei ollut ketään henkilöä suoranaisesti kenen puoleen kääntyä ja keltä saisi apua, että sitten niiden kanssa vain yritti selvittää."

(päihdeasioissa)

"Työnkuvaan kuului kaikkennäköinen sosiaalinen tuki ja vahvistaminen, ja päihdeongelmien ratkaiseminen itsekseen."

"...päihdenuoret joutuivat itse ratkaisemaan että mitä heidän kanssaan tehdään. Yleensä heidät ohjattiin päihdepoliklinikalle, ja yhteistyö loppu siihen."

"Terveystenhoitaja hoitanut päihdeongelmaisia muun työnsä ohessa. Päihdeongelmaiset nuoret ohjattu eteenpäin "

"Helpompi ottaa nuorten kanssa päihteet puheeksi ja ottaa asioista selvää, paljon turvallisempaa, jos esille nousee jotain yllättävää, niin on paikka minne ohjata. Matalan kynnyksen paikka terveydenhoitajan tiloissa

"...muuttunut se, että jalkautuvan työntekijän voi tarvittaessa pyytää vaikka omaan toimistoon nuorten lähelle eikä esimerkiksi tarvitse lähteä nuorten kanssa päihdepolille. Matalan kynnyksen malli toiminut todella hyvin, tapaamiset nuorisotoimen toimistossa, helpottanut myös vanhempien suhtautumista

"Yhdessä tavattu nuoria. Yhteydenpito asiakkaiden asioissa jouhevaa, molemmin puolin voi pitää yhteyttä ja kysellä nuoren asioita... hyvää se, että nuorilla oma

"...nuori, jolla on tarvetta käydä muiden asioiden tiimoilta terveydenhoitajan tai kuraattorin luona, niin voi turvallisesti ajatella että hienoa että tämä käy Eevan luona päihdeasioissa."

"...nuorilla niin paljon kaikenlaista ongelmaa että jos tällaista työmuotoa ei olisi, niin itselle tulee kädetön olo, koska päihdenuoret tarvitsevat hyvin intensiivistä otetta ja säännöllisiä tapaamisia."

ALALUOKKA

PÄÄLUOKKA

Tarve nuorten omalle päihdetyöntekijälle

Päihdeongelmaisten nuorten ohjaaminen projektivastaavalle

Uusi toimintamalli

ALKUPERÄINEN ILMAISU

"Saanut itselleen työparin, ei tarvitse yksin yrittää hoitaa nuoren päihdeongelmaa. Tuki omaan työhön. Ennaltaehkäisevää päihdetyötä pystytty myös kehittämään hankkeen myötä. Saatu terveysneuvonta nuorten pariin. "

"Jalkautuva työ. Työntekijä pystyy lähtemään toimistoltaan ja olemaan nuorten kanssa sekä tukemaan nuoria muissakin asioissa. Työntekijä antaa kaikenlaista tukea ja vahvistusta näille nuorille. Tällaista mahdollisuutta itsellä ei ole. "

"Koulutus. Projektityöntekijä myös tihentänyt verkostoitumista. Nuorten päihdeongelmat ja syrjäytyminen Pieksämäellä niin iso juttu, että jos yhden ihmisen työpanoksella siihen pystytään vaikuttamaan, niin se jo iso apu."

"Ennen hanketta ei ole ollut koululla mahdollisuutta järjestää nuorille tapaamisia kouluaikana päihdetyöntekijän kanssa koulun tiloissa. Eli pienikin kynnyks asioiden hoitamiseen jäänyt pois. Todella hyvä työmuoto. Osa jalkautuvan työntekijän asiakkaista sellaisia, jotka ovat koulun oppilaita mutta he eivät koululla halua tiedettävän ongelmastaan, he voivat kuitenkin tavata

"Tapaamiset nuorisotoimen tiloissa toimineet todella hyvin...ollut mahdollisuus tulla nuorisotoimen tiloihin, jossa nuoret muutenkin viettävät aikaansa, myös vanhemmat kokeneet tämän hyvänä."

"Kuunnellaan nuorta, jalkautuva työntekijä tapaa nuoria siellä missä nuoret haluavat."

"Hyvin toiminut, ja hyvä että on tällainen mahdollisuus. "

"Jalkautuva työ kaiken ydin tässä työssä. Vain virastoaikana työskentelystä nuoret eivät hyödy"

"Nuorisokahvilassa jotkut nuoret ihmetelleet että mitä ihmettä sinä täällä teet. Kun tietävät miksi, nuorilla todennäköisesti positiivinen käsitys asiasta."

"Nyt nuoret tottuneet siihen"

"Pelottavat auktoriteetit eivät olekaan niin pelottavia."

ALALUOKK

PÄÄLUOKKA

Uutta hankkeen myötä

Projektivas-
taavan työnkuva
hyvin
monimuotoi-
nen

Jalkautuva työ
sopii
työmuodoksi
nuorten
kohdalla

Jalkautuvan
työn
onnistuminen

ALKUPERÄINEN ILMAISU

"Jalkautuva työntekijä tulee oikeasti nuorten lähelle eikä ikinä arvostele ketään. Nuorille kiva juttu. Päihdetyöntekijällä käyminen herättelee nuoria ongelmastaan, mutta nuoret eivät kuitenkaan häpeä sitä. Persoonana ja henkilönä hyvin lähellä nuoria, näkee nuorten tarpeet."

"Jalkautuva työntekijä tekee erittäin tietoisiksi palaverissa vanhemmille sen tosiasian, että hän on nuorten asialla ja nuorten tukena. "

"Jalkautuva työntekijä hyvin yritteliäs. Ottaa nuoriin yhteyttä. On tietysti nuoria jotka eivät vielä osaa ottaa apua vastaan, jouduttu jäämään odottavalle kannalle."

"Jalkautuvan työntekijän persoonassa tyyneys ja rauhallisuus hyvä asia, antaa nuoren rauhassa tuumailla omaa tilannettaan eikä ole päällepäsmärinä. Turvallinen aikuinen, jota on helppo lähestyä ja joka ei moralisoi liikojä. Kuitenkin jämäpti ja hänellä on selkärankaa, ei kosiskele nuoren suosiota. Asiallinen"

"Rauhallisuus työotteessa etu. Luottamuksen saaminen. Jalkautuva työ sopii toisille paremmin kuin toisille, tämä työntekijä sopii siihen työhön. On projektin myötä myös kasvanut tähän rooliin. Henkilö paikallaan."

"Huumeet puheeksi-hanke järjesti koulutusta eri huumeiden tunnistamisesta ja ensikäytön oireista, projektityöntekijä tässä mukana kertomassa hoidollisesta puolesta. Ja perheisiin suunnattavaa työtä käsiteltiin ja nuorten päihdetyön koulutus, oli todella hyvä."

"Koulutukset iso voimavara. Projektityöntekijä onnistunut bongaamaan todella hyvät koulutukset ja kouluttajat."

"Tällä alueella tärkeää tällaiset koulutukset."

"Koulutusten kohdalla on sellainen vaara, että kyllähän minä tiedän nämä asiat. Asiat kuitenkin muuttuneet paljon, tietojen päivittäminen on tärkeää."

ALALUOKKA

PÄÄLUOKKA

Projektivas-
taavan
luonteenpiir-
teiden
sopivuus
jalkautuvaan
työhön

Hankkeen
onnistuminen

Koulutusten
tärkeys

ALKUPERÄINEN ILMAISU

"Lastensuojeluilmoituksen tullessa ensimmäisen päihteidenkäytön vuoksi ja jos ei ole suurempaa ongelmaa, perhe ohjataan ottamaan yhteyttä erityisnuorisotyöntekijään. Jos päihteidenkäyttö toistuvaa tai mukana huumekuviot, perhe ohjataan ottamaan yhteys jalkautuvaan työntekijään. Eli varhainen puuttuminen erityisnuorisotyössä, korjaava päihdetyö jalkautuvalla työntekijällä. On myös sellainen yhteinen vastuunjako, että jos nuori erityisnuorisotyön asiakkaana ja nuorelle ilmaantuu myös päihdeongelmaa, niin jalkautuva työntekijä hoitaa päihdeongelmaa ja erityisnuorisotyöntekijä sitä kaikkea muuta. "

"...alle 25-vuotiaat päihteidenkäyttäjät ohjautuvat projektityöntekijälle ja siitä vanhemmat päihdepolin muille työntekijöille. Meidän keskinäinen vastuunjako on sellainen että projektityöntekijä hoitaa nämä päihdeasiat ja teemme muuten tiivistä yhteistyötä tapaamisten sujumisesta ynnä muusta."

"Koulumaailmassa tärkeää, että nuori säilyttää kasvonsa, siinä mielessä hyvä että päihdeongelmaa hoidetaan projektityöntekijän kanssa."

"Toiminta vasta sisäänajettu, eli käytänteistä nousevia vastuunjakoja ei oikeastaan ole vielä mietitty. Mutta jo lähtötilanteessa oli ajatuksena se, että jos kouluterveydenhoitaja huomaa terveystarkastuksessa, että AUDIT-pisteet paukkuu korkealla, niin otetaan suoraan yhteys projektityöntekijään. Mutta jos nuori kieltäytyy menemästä päihdetyöntekijän vastaanotolle, niin silloin ongelman hoitaminen jää koululle, jolloin on mietittävä muita vaihtoehtoja. Pääasiassa päihdeongelmaisten hoito on jätetty projektityöntekijälle. Vastuunjakoa tulisi vielä terävöittää. "

ALALUOKKA

PÄÄLUOKKA

Onnistunut
vastuunjako

ALKUPERÄINEN ILMAISU

"Ensimmäistä kertaa tapasi sosiaali- ja päihdepuolen ihmisiä. Tietää minne nuoret tulisi ohjata. Myös työn kehittäminen tärkeää.

Palavereissa tulee sellainen innostunut olo, tämä ei ole ylivoimaista kun tekee yhdessä. "

"Luotu verkostoa, kun oltu samoissa tukiryhmän kokouksissa ja tapaa sellaisia ihmisiä jotka oman työn kannalta tärkeitä, mutta joita ei tule normaalisti arjessa tavattua useasti. Itsellä selkeästi ollut nyt työpari ja omia asiakkaita ajatellen, nyt on paikka minne ohjata. Aiemmin yritti vain puurtaa itsekseen. Nyt nuorilla selkeästi oma työntekijä."

"Työpari. "

"Yhteisten tapaamisten kautta poikinut hyviä ideoita. Omassa työhuoneessa, päätteen äärellä tällaisia ideoita ei välttämättä olisi syntynyt. Projektityöntekijä tarjonnut kokoontumisten kautta hyviä elämyksiä. Juuri se, että tämä työ ei ole toivotonta vaan tämä kannattaa. "

"Nämä kokoontumiset ovat toimineet tavallaan työnohjauksenakin, kun samantyyppiset ihmiset istuvat samaan pöytään niin saa purkaa tunteuksiaan. "

"Ja muutenkin, meitä jokaista on varmaan tavallaan vaikea tavoittaa kun on kaikenlaisia tapaamisia ja palavereita, nämä yhteiset tapaamiset olleet väylä haastella kasvotusten ja kysellä näiden asiakkaiden kuulumisia. "

"Saatu koululle tukipalveluja. Hyvää myös se että päihdetyöntekijää voi käyttää myös opiskelijahuoltoryhmissä tarvittaessa. "

ALALUOKKA

PÄÄLUOKKA

Hyvää
hankkeessa

→ Verkostoitumi
nen

ALKUPERÄINEN ILMAISU

"Hankkeessa huonoa se että se on määräaikainen. Hanke nyt loppumassa. Tuntuu kauhealta ajatukselta se, että meillä ei enää ole omaa nuorten päihdetyöntekijää."

"Projektityöntekijällä ei ole ollut mahdollisuutta ottaa peli- ja nettiriippuvaisia tähän mukaan. Erittäin suuri tarve olisi peli- ja nettiriippuvaisten hoitoon. Tästä ongelmasta näkyy meillä vasta vain jäävuoren huippu, näkyy kyllä aika hurjalla tavalla ja tähän liittyy monia todella vaarallisia ilmiöitä. Loistavaa olisi se, jos projektityöntekijän työ jatkuisi ja tähän olisi mahdollista linkittää myös peli- ja nettiriippuvaiset. "

"Sekin että mahdollisesti päihdetyöntekijän työn jatkuessa, kun saisi Eevan kautta tavallaan linkittämään lasten- ja nuorten toimistolta tai muualta jonkun työntekijän joka tekisi myös aikuisten peliriippuvaisten kanssa töitä, näin ollen päihdetyöntekijänkään ei tarvitsisi hallita kaikkea."

"Peliriippuvuus tosiaan kasvava ongelma, ja näen omassa työssäni sen aiheuttamia taloudellisiakin vahinkoja. Ehdottomasti pitäisi jonkinlaista hoitokuvaiota heille luoda."

"Takki tyhjä, voisiko tässä vielä jotain tehdä. Tietysti jos tämä olisi vakituinen työmuoto, niin ei menisi niin paljon aikaa projektihommiin. Voisi olla enemmän asiakkuuksia, tiiviimmin yhteistyössä koulujen kanssa ja terveystiedon opetuksen kanssa, mennä ryhmiin enemmän mukaan, olla suunnittelemassa."

"Huumeidenkäyttäjät eivät oikeastaan käytä palvelua aikaisempaa enemmän. Asiakasmäärät eivät näissä tiloissa ole lisääntyneet. Tämä paikka kyllä tunnetaan ja tiedetään, että ei ole ainakaan tiedottamisesta kiinni. "

"On mietitty että onko toiminta riittävää, että olisiko parempi jos paikka olisi auki useammin kuin kerran viikossa, ei tarvitsisi tähdätä tiettyyn ajankohtaan."

ALALUOKKA PÄÄLUOKKA

→ Hankkeen väliaikaisuus

→ Pelko tulevasta

Tarve peliriippuvais-
ten hoitoon

Kehittämistarpeet

→ Työmuodon vakinaistaminen

Terveysneuvontatoiminnan kehittäminen

ALKUPERÄINEN ILMAISU

"Olen kysynyt useasti nuorilta heidän ja päihdetyöntekijän välisistä tapaamisista, että miten meni. Kertaakaan ei ole nuori sanonut etten mene toista kertaa. Nuorten vanhemmat myös pitäneet tästä vaihtoehdosta, että voidaan tavata muualla kuin päihdepolilla."

"Jo pelkästään se että nuoret menevät vastaanotolle ja sopivat uuden tapaamisen, on omanlaisensa palaute. Ottaen senkin huomioon, että aiemmin ollaan tiukasti sitä mieltä ettei ole mitään päihdeongelmaa eikä tarvitse mitään päihdetyöntekijää. Hyvää palautetta se että nuoret menevät sinne."

"Vanhemmilta on tullut sellaista palautetta, että onneksi nuorilla on tällainen ihminen."

"Hyvää palautetta se, että vaikka tapaamiset vapaaehtoisia, nuoret silti tulevat sovittuihin tapaamisiin."

ALALUOKKA PÄÄLUOKKA

Asiakkaiden
palauteNuoret saatu
sitoutumaan
hoitoon